

Genomlysning av studie- och yrkesvägledningen i Kungsbacka kommun 2016/2017

Om GR Utbildning och GR Skola Arbetsliv

GR Utbildning ansvarar för skola- och utbildningsfrågor inom Göteborgsregionens kommunalförbund (GR). Arbetet leds av Utbildningsgruppen som har utarbetat regionalpolitiska utbildningsmål, vilka förankrats i kommunerna och utgör ledstjärnan för verksamheten. GR Utbildning initierar och driver nätverk och arrangerar träffar för skolpolitiker, skolchefer, rektorer m.fl. Projekt genomförs i samverkan med kommunerna i Göteborgsregionen och med nationella myndigheter. Vid sidan av idé- och erfarenhetsutbyte drivs en rad utvecklingsprojekt.

Vid GR Utbildning arbetar flertalet medarbetare med skolutveckling i hela Göteborgsregionen. Personalen skapar och leder alltifrån enstaka utbildningar till omfattande och långsiktiga organisationsutvecklingsprojekt. Specialiteten är skräddarsydda insatser som utformas i nära samarbete med uppdragsgivarna och som utgår från den enskilda verksamhetens unika behov. Exempel på arbetsområden är genomlysningar av hela organisationer utifrån olika perspektiv, identifiering av behov och förbättringsmöjligheter på olika nivåer. Planering, ledning och utvärdering av utvecklingsinsatser i samråd med uppdragsgivare.

Bakom kartläggningen står GR Skola Arbetsliv, den grupp vid GR Utbildning som arbetar med kompetensförsörjning och frågor som rör samverkan mellan skola och arbetsliv.

www.grskolaarbetsliv.se

Material och analys: Emma Theiland Nilsson, Angela Lindqvist, Stina Lindskog

Innehåll

1. Bakgrund	7		
1.2 Syfte	7	3.8 Framtid	26
2. Metod	9	3.8.1 <i>Organiseringen av studie- och yrkesvägledarna</i>	26
2.1 Intervjuer med fokusgrupper	9	3.8.2 <i>Systematik i arbetet med studie- och yrkesvägledning</i>	27
2.2 Begreppsförståelse	9	3.8.3 <i>Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar</i>	27
3. Resultat	11	3.8.4 <i>Utökad samverkan med arbetslivet</i>	28
3.1 Studie- och yrkesvägledaren som profession	11	3.8.5 <i>Samarbeten och flexibilitet</i>	28
3.1.1 <i>Fördelning av tid</i>	12	4. Slutsatser och reflektion	31
3.1.2 <i>Professionens innehåll</i>	13	4.1 Systematik i arbetet med studie- och yrkesvägledning	31
3.1.3 <i>Samarbete med skolans övriga personal</i>	14	4.1.1 <i>Valkompetens, entreprenöriellt lärande och samverkan mellan skola och arbetsliv</i>	31
3.1.4 <i>Studie- och yrkesvägledarna som en del av elevhjälpsoarbetet</i>	15	4.1.2 <i>Systematik som bidrar till likvärdighet</i>	32
3.1.5 <i>Systematik i arbetet</i>	15	4.1.3 <i>Utvärdering som en del av det systematiska arbetet</i>	32
3.2.1 <i>Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar</i>	16	4.2 Definition av roller och samarbeten dem emellan	33
3.2.2 <i>Ansvarsfördelning</i>	16	4.2.1 <i>Studie- och yrkesvägledaren</i>	33
3.2.3 <i>Systematiskt arbete</i>	17	4.2.2 <i>Övriga yrkeskategorier</i>	33
3.2.4 <i>Normkritik</i>	18	4.2.3 <i>Samarbeten</i>	33
3.2.5 <i>Arbetet med nyanlända</i>	18	4.3 Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar	34
3.2.6 <i>Positiva studie- och yrkesvägledningsinsatser</i>	19	4.3.1 <i>Lärare och rektors ansvar</i>	34
3.3 Valkompetens	20	4.3.2 <i>Ansvar över studie- och yrkesvägledarna</i>	35
3.3.1 <i>Ansaret för elevernas valkompetens</i>	20	5. Avslutning och rekommendationer	37
3.4 Entreprenöriellt lärande	21	5.1 <i>Systematisera arbetet och förtydliga roller</i>	37
3.4.1 <i>Implementering och systematiskt arbete</i>	21	5.2 <i>Förbättra samarbetet</i>	37
3.5 Samarbeten mellan skolformer och skolor i kommunen	22	Bilaga 1 frågeguide	41
3.5.1 <i>Utmaningar</i>	22	Bilaga 2 Goda exempel från tre av Sveriges kommuner	43
3.6 Samverkan mellan skola och arbetsliv	23		
3.6.1 <i>Praktik</i>	23		
3.6.2 <i>Goda exempel från Kungsbacka kommun</i>	24		
3.7 Made by Kungsbacka	24		
3.7.1 <i>Kännedom om Made by Kungsbacka</i>	25		
3.7.2 <i>Hur Made by Kungsbacka används</i>	25		

1. Bakgrund

Såväl läroplanen för grundskolan (Lgr 11, Lgrsär 11) som för gymnasieskolan (GY11 och Gys13) beskriver studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar. Det gemensamma uppdraget ligger i att hela utbildningssystemet ska genomsyras av hög kvalitet, då främjas goda resultat och eleven rustas inför framtida studie- och yrkesval. Det är också allas ansvar att tillgodose elever med kompetenser som matchar arbetsmarknadens behov på kort och lång sikt. Enligt läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan ska alla som arbetar inom skolan verka för att utveckla kontakter med kultur och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den lärande miljön för eleverna. Det är rektorn som ska ge personalen möjlighet att bidra med underlag till elevernas val av utbildning och yrke. Alla som är verksamma inom skolan ska också bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.

I Kungsbacka kommuns strategi för skolutveckling genom entreprenöriellt lärande och samverkan utbildning omvärld finns interna mål för barn och elever där det beskrivs att när eleverna lämnar skolan ska de vara rustade för ett livslångt lärande och ett aktivt medborgarskap i det demokratiska samhället. Barn och elever ska ha goda kunskaper, god självkännetdom och vara tränade i ett entreprenöriellt förhållningssätt till livet samt känna att de med hjälp av detta kan skapa värden för sig själva och andra. Vidare ska de ha god kännedom om såväl yrkeslivet i dess olika former som om vilka vägar som är möjliga för att gå vidare till nästa utbildningsnivå, finna alternativa utbildningsvägar eller gå ut i arbetslivet. De ska även vara medvetna om relationen mellan sina egna preferenser, förutsättningar samt personliga mål och de olika vägvalen.

1.2 Syfte

På uppdrag av Kungsbacka kommun har GR Skola Arbetsliv vid GR Utbildning genomfört en genomlysning och en nulägesanalys av studie- och yrkesvägledningen i kommunens förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Utgångspunkten för genomlysningen är att ge en bild av hur organiseringen av studie- och yrkesvägledning inom kommunen ser ut idag för att vidare kunna bidra med en förståelse för huruvida internt uppsatta mål samt skollag och läroplaner uppnås och efterföljs. Då studie- och yrkesvägledning är hela skolans ansvar, ämnar genomlysningen ge svar på hur väl studie- och yrkesvägledningen integreras i undervisningen i de olika skolformerna och hur väl den kopplas till läroplanerna. Syftet är också att bidra med kunskap kring hur väl den rådande organisationen för studie- och yrkesvägledning samverkar med andra aktörer inom kommunen gällande samverkan skola-arbetsliv. Genomlysningen av nuläget ämnar också ge svar på vilka studie- och yrkesvägledande insatser som bedrivs idag och av vilka, hur de olika studie- och yrkesvägledande insatserna i olika skolstadier hänger samman samt vem som har det tänkta och det reella ansvaret över studie- och yrkesvägledningen.

2. Metod

För att göra en genomlysning och ge en nulägesanalys av studie- och yrkesvägledningen i Kungsbacka kommun har fokusintervjuer genomförts enskilt eller i grupp med utvalda personer. Som grund till det frågebatteri som användes vid intervjuerna genomfördes en workshop med studie- och yrkesvägledare, lärare samt en enhetschef för förskolan i kommunen.

2.1 Intervjuer med fokusgrupper

Att genomföra fokusintervjuer innebär att enskilt eller i grupp under en begränsad tid diskutera ett givet ämne. Vid samtliga diskussioner i kartläggningens fokusgrupper gjordes ljudupptagningar med syfte att låta processledaren fokusera på samtalet för att sedan efteråt kunna lyssna in vad som sagts för en vidare analys av materialet. Därmed är inspelningarnas syfte inte att skildra någon enskild individs arbete eller upplevelse, vilket processledare också informerat varje intervjuobjekt om. I de fall en enskild persons åsikt behövs lyftas har denne kontaktats för godkännande. Med utgångspunkt från den sammanställda dokumentationen från samtliga fokusgrupper har en mer djupgående analys gjorts.

Fokusintervjuer har genomförts med:

- **Pedagoger från förskolan, grundskolan och gymnasieskolan**
- **Studie- och yrkesvägledare**
- **Rektorer från förskolan, grundskolan och gymnasieskolan**
- **Verksamhetschefer**
- **Förvaltningschefer**
- **Utvalda nyckelpersoner**

Nuvarande elever samt unga människor som tagit gymnasieexamen har erhållit mail med ett frågebatteri.

2.2 Begreppsförståelse

Följande begrepp lyfts i rapporten och används utifrån beskrivna definitioner:

Studie- och yrkesvägledning i vid och snäv bemärkelse

När studie- och yrkesvägledning i snäv bemärkelse lyfts i rapporten menas studie- och yrkesvägledarens roll, till exempel genom vägledningssamtal enskilt och i grupp. När studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse lyfts i rapporten menas att studie- och yrkesvägledning är hela skolans ansvar och är en naturlig del i alla ämnen i skolan och för alla professioner som möter eleverna.

Valkompetens

I Skolverkets allmänna råd i arbetet med studie- och yrkesvägledning beskrivs valkompetens som en rad kompetenser eleverna behöver för att kunna bearbeta olika alternativ i en valsituation. Dessa kompetenser handlar om att eleverna behöver kunna samla, analysera, sätta samman och organisera sig själv och utbildnings- och yrkesinformation samt att ha färdigheterna att kunna fatta och genomföra beslut (*Arbete med studie- och yrkesvägledning, Allmänna råd med kommentarer*, 2013, s. 13).

Entreprenöriellt lärande

Entreprenöriellt lärande handlar om att stimulera elevers kreativitet, nyfikenhet samt självförtroende och viljan att pröva samt omsätta nya idéer till handling. Skolan ska också bidra till att elever utvecklar kunskaper som främjar företagande och innovationstänkande (*Skapa och våga*, 2015).

Värdeskapande lärande

Värdeskapande lärande beskrivs på www.vardeskapande.se som en entreprenöriell lärandeprocess där några individer tillsammans skapar något av värde för någon annan än sig själv. Värdeskapande som pedagogik är en utbildningsinsats kring metoder och verktyg som tillämpas i undervisningen så att den genom värdeskapande för andra upplevs mer meningsfull och relevant.

Samverkan mellan skola och arbetsliv (SSA)

När samverkan mellan skola arbetsliv lyfts i rapporten menas alla former av samverkan, såsom prao, apl, case, studiebesök, föreläsningar etcetera. Samverkan mellan skola arbetsliv är ett verktyg för studie- och yrkesvägledningen i det breda perspektivet.

3. Resultat

Den totala bilden av arbetet med studie- och yrkesvägledning i Kungsbacka kommun är positiv. Många i kommunen arbetar med studie- och yrkesvägledning, men på olika sätt. Vägledarna arbetar systematiskt med studie- och yrkesvägledning i det snäva perspektivet genom de årshjul som är framtagna och många lärare arbetar nära det lokala arbetslivet med samverkan mellan skola och arbetsliv. Det arbete som gjorts inom ramen för entreprenöriellt lärande i kommunen är väl tillämpat på skolorna och många av de intervjuade berättar om spännande projekt kopplat till entreprenöriellt lärande och värdeskapande pedagogik. De goda exempel som framkommer i intervjuerna sker oftast på enskilda skolor, där man hittat arbetssätt som fungerar.

När det gäller ett systematiskt arbete inom ramen för studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet saknas det i kommunen som helhet. Det finns exempel på systematiskt arbete ute på enskilda skolor, men en systematik i kommunen i hur det ska arbetas i frågor som rör både det entreprenöriella lärandet, samverkan mellan skola och arbetsliv samt studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet framkommer inte av genomlysningen. Strategier och liknande som arbetats fram på förvaltningsnivå upplevs inte ha förankrats i kommunen och på så vis inte blivit levande.

Vi jobbar väldigt aktivt med att väva in, vi jobbar väldigt mycket med entreprenörskap, entreprenöriellt lärande och värdeskapande skola. Många av de här bitarna, då faller det ju sig ganska naturligt att haka på omvärlden. [...] Nä, inget systematiskt arbete, det är nog mer, vi väver ju ändå in det. Nä, jag skulle inte kalla det systematiskt. (Rektor)

Intervjuade lärare och vägledare betonar vikten av en skolledning och en kommun som prioriterar frågan med studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet för att arbetet med detta ska fungera på skolorna. Samarbetet mellan vägledarna, lärarna och rektorerna fungerar bra på vissa skolor idag, medan samarbetet på andra skolor, av olika anledningar, inte fungerar fullt lika bra. Återkommande i intervjuerna är just vikten av samverkan på skolan, men också samverkan mellan olika skolformer. Vägledarnas organisation inbjuder dem till att arbeta i flera olika skolstadier vilket underlättar arbetet med den röda tråden.

Den sammanlagda bilden är att det görs mycket inom studie- och yrkesvägledning i Kungsbacka kommun, men att det mesta av arbetet inte sker systematiskt. Flertalet rektorer känner till vägledarnas systematiska arbete med årshjulen, men i och med att samarbetet saknas så har inte skolorna kopplat på studie- och yrkesvägledningen i det breda perspektivet och årshjulen blir endast något vägledarna arbetar med.

Nedan presenteras en sammanställning av de intervjuer som har gjorts kring organiseringen av studie- och yrkesvägledning inom Kungsbacka kommun.

3.1 Studie- och yrkesvägledaren som profession

I intervjun med chefen för studie- och yrkesvägledarna framkommer det att studie- och yrkesvägledarna i Kungsbacka kommun organiseras enligt nedan beskrivning. Studie- och yrkesvägledarna organiseras av, och är en av fem enheter av, Kompetenscentrum som i sin tur ligger under gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen. Kompetenscentrum säljer tjänster till grundskolan och till friskolor och har idag 23 vägledare i organisationen. Vägledarna arbetar i team och intentionen är att varje vägledare arbetar i två olika verksamheter så som exempelvis inom grundskola och inom vuxenutbildningen. Studie- och yrkesvägledarna arbetar från grundskolan och hela vägen till vuxenutbildningen och till det allmänna uppdraget, vilket innebär att alla kommuninvånare har rätten att komma in på Kompetenscentrum med frågor om sin framtid. Denna organisering av studie- och yrkesvägledarna har funnits sedan 2003. Vid denna tidpunkt gjordes även en bedömning på förvaltningsnivå gällande hur många procent studie- och yrkesvägledning i form av professionen som behövs inom varje verksamhet och ett avtal skrevs. Det är samma avtal som gäller idag och endast smärre justeringar har skett i de fall det har tillkommit en skola. När Kompetenscentrum idag säljer sina tjänster till för- och grundskolan görs detta centralt och chefen för studie- och yrkesvägledarna gör en bedömning utifrån den ram som finns i avtalet. Tio procent av arbetstiden för heltidsanställda studie- och yrkesvägledare är verksamhetstid som är förlagt på Kompetenscentrum för APT och utvecklingsarbete.

Gällande vem eller vad som bestämmer hur stor andel i procent en studie- och yrkesvägledare är på en skola råder det delvis delade meningar om. Enligt chefen för studie- och yrkesvägledarna utgår denna fördelning i första hand utifrån behov men att även elevantal är en faktor vid uppdelningen. Hen lyfter att fler parametrar än antal klasser/elever behöver tas i beaktande. Någon av personerna på chefsnivå uttrycker å andra sidan att fördelningen görs utifrån antal elever. Många av rektorerna uttrycker även de att de inte vet hur uträkningen görs men vill gärna ha inblick i detta. Gällande huruvida om uppdelningen av studie- och yrkesvägledare ska ske efter behov eller antal elever går åsikterna isär. Många av de tillfrågade uttrycker att uppdelningen bör ske efter behov medan andra uttrycker att dessa behov kan vara svåra att rangordna. Ska det exempelvis vara elever som har svårt att klara studierna som behöver mest stöd av en studie- och yrkesvägledare eller är det högpresterande elever med framtidssångst?

3.1.1 Fördelning av tid

Som tidigare nämnts arbetar studie- och yrkesvägledarna i Kungsbacka kommun i mer än en verksamhet. Enligt nuvarande chef för vägledarna ska det 2003, när avtalet skrevs, ha funnits en intention om att ingen studie- och yrkesvägledare ska vara på någon grundskola mindre än 25 procent oavsett antalet elever. I dagsläget är, enligt ovan nämnda person, ingen studie- och yrkesvägledare på en skola mindre än 20 procent. Av de intervjuade uttrycker såväl lärare, rektorer, studie- och yrkesvägledare samt chefen för vägledarna att systemet blir sårbart när en studie- och yrkesvägledare har 20 procent på en skola. Grupperna lyfter bland annat problematiken kring om dessa procent infaller på en studiedag eller om sjukdom infaller under just denna tiden. Då kan det dröja lång tid innan studie- och yrkesvägledaren finns på plats för eleverna på just den skolan.

20 procent är väldigt lite och väldigt sårbart. Är det så att det är en studiedag som infaller där eller att vägledaren är sjuk eller att det är någonting annat så kan det gå två veckor, det kan gå tre veckor i värsta fall för att saker och ting inträffar utan att det finns en vägledare på plats och det är mycket tid som försvinner. Så det är väldigt väldigt sårbart. (Chef över vägledarna)

Även många lärare och rektorer uttrycker att studie- och yrkesvägledaren har väldigt lite tid på skolan och det uttrycks att det inte är helt tydligt när vägledarna är på plats samt att tillgängligheten till denna yrkesgrupp försvåras av att de endast finns på plats vissa dagar.

De sätter upp sina egna tider och när de är där har jag ingen koll på. (Rektor)

Många av de intervjuade vittnar om att det faktum att studie- och yrkesvägledarna arbetar inom mer än en verksamhet bidrar till en större inblick i studie- och yrkesvägledning hela vägen från grundskolan upp till vägledning för vuxna. Att detta på så vis ger vägledarna en bredd. Det finns också såväl lärare, rektorer och nyckelpersoner som uttrycker att de kan sakna den specialistkunskapen som finns hos en studie- och yrkesvägledare som främst håller till inom en verksamhet. Ett exempel som lyfts ifrån en av nyckelpersonerna är att det tidigare fanns en vägledare som var specialiserad på elever med behov av särskilt stöd men att det inte ser ut så idag. Här uttrycks ett behov av att kommunen behöver bli bättre på att ta hand om elever med särskilda svårigheter.

Det finns naturligtvis en fördel att man har hela spektret förskola till gymnasium, jag ser den röda tråden och att alla är generalister, men det som jag också har upplevt som en brist är att det finns ingen, det finns ju ändå vissa verksamheter inom gymnasieskolan som kräver specialister, där det måste finnas någon som är riktigt jädra bra på gymnasiesärskolan. (Person på chefsnivå)

Ytterligare några av de intervjuade rektorerna och lärarna uttrycker att uppdelningen av vägledarna mellan olika verksamheter bidrar till att varje vägledare finns tillgänglig en relativt liten procent på en skola och att de hellre hade sett att en och samma vägledare la mer av sin tid inom en verksamhet. Detta menar många av de intervjuade kan leda till bättre relation med eleverna. En av personerna på chefsnivå uttrycker det som positivt att vägledarna är inom mer än en skolform men ser att det finns andra lösningar för att minska antalet studie- och yrkesvägledare på en enhet. Här ser hen istället att uppdelningen mellan skolformer inte nödvändigtvis behöver ske inom samma år utan att en vägledare kan vara några år inom en skolform och sedan byta.

Jag tycker att det är bra att de får jobba inom olika verksamheter och därigenom höja sin kompetens. [...] Jag kan förstå att man upplever det som ett problem när man på en enhet har tre-fyra stycken studie- och yrkesvägledare som alla jobbar ganska få procent på just den enheten. Det tycker jag inte är ett bra system. Jag skulle kunna tänka mig istället att om man nu vill att studie- och yrkesvägledarna, och det tror jag är bra, arbetar till exempel i grundskolan och gymnasiet eller i gymnasiet och vuxenutbildningen så behöver det kanske inte vara under samma år utan man skulle kunna köra två-tre år i huvudsak på gymnasiet och sedan två-tre år i huvudsak på grundskolan. (Person på chefsnivå)

I intervjuerna framkommer det också att studie- och yrkesvägledaren som profession kommer in någonstans runt årskurs fem, årskurs sex och mycket av deras fokus vad gäller samtal under grundskoletiden ligger i årskurs åtta inför det kommande gymnasievalet. I de lägre årskurserna finns det i dagsläget ingen studie- och yrkesvägledare.

Av de eleverna som svarat på frågorna som skickats ut uttrycks det att flertalet har varit i kontakt med en studie- och yrkesvägledare och att detta i de flesta fall sker inför gymnasievalet. Antingen genom individuella samtal eller genom att vägledaren varit inne i klassrummet och informerat.

Hon har ett kontor på skolan som hon brukar vara i varje onsdag och torsdag som man kan gå till om man har några frågor. Sedan så kan man boka ett möte med henne om gymnasieval om man vill. (Elev år 9)

Det som framkommer av elevsvaren är att studie- och yrkesvägledaren främst är en person som dyker upp under högstadiet och endast enstaka elever uttrycker att de fått någon form av studie- och yrkesvägledningsinsats innan dess. Dock har endast ett fåtal elever svarat på frågorna som skickats ut vilket gör det svårt att uttrycka om det ser ut så här i kommunen generellt.

Jag visste inte ens vad SYV var förrän i 8:an då vi träffade henne i klassen för första gången. Jag kommer dock inte ihåg vad vi jobbade med då. (Elev år 9)

3.1.2 Professionens innehåll

Genom intervjuerna framkommer det att det finns en otydlighet kring vad professionen studie- och yrkesvägledare gör och arbetar med. Samt att det finns en krock mellan det som studie- och yrkesvägledaren erbjuder och det som skolan har behov av. De som arbetar inom professionen lyfter fram att det är viktigt att skilja på studie- och yrkesvägledning i det snäva och i det breda perspektivet. Att det är viktigt att den som är den skickliga samtalsledaren också har möjlighet att ägna sig åt detta. Här trycks det på att vägledarnas treåriga utbildning delvis går ut på att bli en skicklig samtalsledare och att detta får denna yrkesgrupp i Kungsbacka kommun göra för lite av idag. Rektorer och lärare uttrycker i många fall att samtalen mellan vägledare och elev är en av de delar som verkar fungera bra i kommunen idag.

Många av de intervjuade rektorerna, lärarna och cheferna för verksamheterna visar på att de upplever vägledarna som fyrkantiga. Några uttrycker att de bett vägledarna om hjälp vid exempelvis arbete med poängplaner men att svaret då har varit att detta inte är en del av vägledarens arbetsuppgifter. Ytterligare någon nämner att eftersom vägledaren inte har kunnat hoppa in och göra det som skolan önskat så har det från skolans sida funnits intresse av att sänka vägledarens procent på skolan. Detta har då inte varit möjligt eftersom det redan finns en framarbetad plan över hur många timmar varje vägledare har på en skola.

Det är inte tillåtet i vårt sätt att hantera hela den här SYV-frågan att säga att vi har de här kraven nu, det här behöver vi utan det är hela tiden att det här levererar vi [...] det går inte heller att säga men vi har inte behov av det. Där har man läsnigen. (Person på chefsnivå)

Många lärare är av uppfattningen att studie- och yrkesvägledaren borde vara mer behjälplig när det handlar om information angående individuella val, studier, samt olika vägar och möjliga val. Någon uttrycker att de skickat en elev till studie- och yrkesvägledaren men att eleven kommit tillbaka och sagt att vägledaren inte kunde hjälpa till med frågor rörande det individuella valet. Någon av de intervjuade nyckelpersonerna uttrycker också att studie- och yrkesvägledarna i högre grad behöver kopplas in i arbetet med elever som är på väg att avbryta sina studier.

Det framkommer med andra ord att det finns en problematik kring olika uppfattningar om vad som ingår i studie- och yrkesvägledarens yrkesroll. Intervjuerna visar också att skolorna stundtals uttrycker ett annat behov än det som erbjuds av Kompetenscentrum i Kungsbacka.

Det finns uppgifter där det råder delade meningar bland de intervjuade lärarna, studie- och yrkesvägledarna, rektorerna och personer på chefsnivå gällande vem som borde ansvara för dessa uppgifter, där poängplaner och information gällande individuella val är två exempel. Det saknas en ansvarsbeskrivning kring vissa arbetsområden eller så behöver dessa ansvarsbeskrivningar förtydligas och kommuniceras ytterligare. Här trycker också chefen för studie- och yrkesvägledarna på ett politiskt beslut som tagits angående att renodla studie- och yrkesvägledarrollen i samband med skapandet av organisationen i syfte att stärka och öka kvalitén på den vägledning som ges. Det gör att vägledningen är en slimmad organisation som inte har möjlighet att ta på sig kringuppgifter.

3.1.3 Samarbete med skolans övriga personal

Vad gäller ett fungerande samarbete med skolans övriga personal skiljer sig detta åt skolor emellan. Många vittnar om ett fint samarbete och i dessa fall uttrycks det också att det finns en bra dialog mellan vägledaren och skolans övriga personal.

Vi har en bra dialog och det är ofta på hennes initiativ när hon kommer och säger kan jag få vara med på EHT och göra en inventering av hur många elever som inte uppnår målen för att få behörighet att komma in på gymnasieskolan. (Rektor)

Även studie- och yrkesvägledarna vittnar om att samarbetet fungerar olika bra skolor emellan. Några har en bra relation till lärarna och beskriver att de får till fina samarbeten medan andra menar att de får kämpa för att få lektionstid med eleverna. Vägledarna uttrycker även att de har förståelse för att samarbetet stundtals försvåras på grund av att de inte finns tillgängliga på skolan varje dag och det på så vis är svårare att hitta tillfällen för samarbeten.

Det blir väldigt olika beroende på vem eleverna har som lärare upplever jag. Många lärare använder mig mycket

kopplat till studiebesök, samtidigt är jag väldigt på. Det är ju eldsjälarna, det är min upplevelse av det. Det blir inte jämnt utan man får vara glad med det som fastnar och bygga vidare på det. (Studie- och yrkesvägledare)

Vidare uttrycker studie- och yrkesvägledarna att deras status på många skolor är låg och att de inte får möjlighet att visa sin fulla potential.

Herregud vilken låg status vi har [...] här sitter jättemånga kompetenta personer som kan göra stordåd men vi får ingen plats att visa vår potential. (Studie- och yrkesvägledare)

Rektorerna som intervjuats uttrycker i hög grad att samarbetet med vägledarna försvåras av det faktum att de inte är chefer för denna profession. Här lyfts bland annat det svåra i att enligt läroplan ha ansvar för att eleverna får studie- och yrkesvägledning och samtidigt inte kunna få styra över det arbete som studie- och yrkesvägledaren utför. De uttrycker att det finns en stor distans mellan studie- och yrkesvägledarna och skolans övriga verksamhet.

Jag har nog aldrig stått så långt ifrån en SYV som jag gör nu. För att jag känner det behovet som man har är större än just bara vägledning. Jag känner inte att jag får ut så mycket av det. (Rektor)

Ytterligare en sak som lyfts i intervjuerna med lärarna och som försvårar samarbetet är att det idag inte finns någon kontinuitet vad gäller studie- och yrkesvägledarna. Ofta byter de arbetsplats och alla de fina samarbeten som byggts upp försvinner samtidigt och arbetet börjar om på ruta ett igen.

Vi hade en SYV som jag hade ett fantastiskt samarbete med. Hon har även varit med på mina lektioner och vill gärna vara en del av undervisningen så hon har bättre underlag för samtalen sen. Men sen var hon bara borta i höstas [...] Sen har vi fått en ny som är jätteduktig så det är absolut inte det men vi hade ju inarbetat och planer som vi skulle arbeta vidare med [...] det störde vår del som vi hade arbetet in. (Lärare)

Utav det som framkommer i intervjuerna saknas det i flera fall en dialog och ett samarbete mellan de olika

yrkeskategorierna. Det ser överlag olika ut i kommunen och i de fall där samarbetet fungerar bygger det delvis på att det finns personer som brinner för och aktualiserar frågan. Samarbetet försvåras av en rad olika anledningar såsom tid, ansvar och kontinuitet. I många avseenden visar intervjuerna att studie- och yrkesvägledarnas arbete är avskilt från den resterande verksamheten. I några fall vittnar studie- och yrkesvägledarna om att deras arbete inte prioriteras och att de inte har en egen dator eller ett rum att sitta i för att genomföra samtal med eleverna.

3.1.4 Studie- och yrkesvägledarna som en del av elevhälsoarbetet

I Kungsbacka kommun är studie- och yrkesvägledarna i dagsläget oftast inte en del av elevhälsoteamet. I skollagen är det heller inte uttryckt att studie- och yrkesvägledaren behöver vara en del av elevhälsoteamet.

“För eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.” (Skollagen 2010:800, kapitel 2, 25 §)

Många av rektorerna uttrycker en önskan kring att studie- och yrkesvägledarna i större omfattning blir en del av elevhälsoteamet. På gymnasienivå uttrycks det i högre grad att rektorerna och personer på chefsnivå ser viljan och ambitionen att få till ett fungerande samarbete mellan elevhälsan och studie- och yrkesvägledarna. Studie- och yrkesvägledarna sitter inte med på elevhälsans veckomöten men det finns ett samarbete kring exempelvis utvecklingsdagar och det finns en kontinuitet kring samtal mellan elevhälsan och vägledarna. På grundskolan visar genomlysningen att studie- och yrkesvägledarna i lägre grad finns med i elevhälsoarbetet och när det sker är det främst vid enstaka elevärenden.

Studie- och yrkesvägledarna själva nämner inte direkt något kring medverkan i just EHT. Däremot uttrycker någon studie- och yrkesvägledare att de ibland blir inkopplade i

elevärenden sent. Deras roll skulle kunna komma in tidigare i det förebyggande arbetet istället för att plockas in i situationer där skolan inte längre vet hur de ska gå vidare.

Nu är det EHT och vi har en elev som inte fungerar någonsans, kan du komma hit med ditt trollspö [...] Man blir inkopplad lite sent ibland känner jag. (Studie- och yrkesvägledare)

Chefen över studie- och yrkesvägledarna uttrycker att vägledarna samarbetar med andra professioner kring olika elevärenden där studie- och yrkesvägledarna kan göra en vägledande insats. En studie- och yrkesvägledare lyfter också ett gott exempel där hen samarbetade med elevhälsan kring självkänslan kopplat till valkompetens, ett projekt som blev väldigt lyckat enligt vägledaren. Detta visar på att samarbeten av dessa slag kan ge positiva resultat. En av eleverna som idag har gått ut gymnasieskolan uttrycker att hen under gymnasietiden inte visste vad hen dög till. Det är en elev som vittnar om att ett samarbete likt det ovan hade varit värdefullt.

När alla andra på gymnasiet pratade om resor, plugga vidare,... då funderade jag på vad jag duger till. [...] Jag gillar mitt jobb, jag är bra på det jag gör, men hade jag inte haft mina svårigheter hade jag inte gjort det jag gör idag. (Före detta elev)

3.1.5 Systematik i arbetet

Studie- och yrkesvägledarna beskriver att det finns en systematik i vägledarnas arbete genom framarbetade årshjul för grundskolan och för gymnasieskolan. Årshjulet för grundskolan sträcker sig från årskurs sex till årskurs nio och innefattar bland annat två, tre lektioner per årskurs samt att alla elever kallas till och uppmuntras till ett samtal med en vägledare på cirka 30-45 minuter med möjligheten att återkomma om behovet finns. Årshjulet för grundskolan bygger på teman och intentionen med dessa är att skolans övriga verksamhet ska koppla på sig på dessa hjul. Här uttrycks det dock att det ser olika ut på olika skolor gällande om kopplingen till skolans övriga verksamhet verkligen sker. I de båda årshjulen finns också de delar som eleverna har rätt till att få med sig ifrån studie- och yrkesvägledarna. Dessa årshjul finns enligt chefen för vägledarna

för att säkra att eleverna får med sig det de har rätt till och för att arbetet ska kunna kvalitetssäkras i det snäva perspektivet.

3.2 Studie- och yrkesvägledning

Som nämnts i rapportens bakgrund har både läroplanen för grundskolan (Lgr 11, Lgrsär 11 kap 2.6) och läroplanen för gymnasieskolan (GY11, Gys13 kap 2.4) en tydlighet om studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar. I Lgr 11 står det att alla i skolan har ett ansvar för att utveckla kontakter med verksamheter utanför skolan samt bidra till att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund. Utöver det står det vad rektor, lärare samt studie- och yrkesvägledare har för ansvar gällande studie- och yrkesvägledningen i skolan. GY11 riktar sig mot alla som arbetar i gymnasieskolan, som efter fördelning av rektor ska bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, informera och vägleda eleverna inför olika val samt koppla det till kunskaper och erfarenheter eleverna redan har med sig. Personalen i skolan ska även motverka begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

3.2.1 Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar

I det stora hela uttrycker flertalet av de intervjuade att studie- och yrkesvägledningen som hela skolans ansvar inte fungerar som den ska. Studie- och yrkesvägledarna har sitt årshjul, men det är i de allra flesta fall inte kopplat till skolans övriga verksamhet. De flesta studie- och yrkesvägledare vittnar om att de inte sett någon arbetsplan eller något årshjul ute på skolorna kopplat till studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet. Några av lärarna i sin tur uttrycker att studie- och yrkesvägledning är något som det arbetas med i vissa specifika ämnen där det ingår i kursplanen, snarare än något som det arbetas med gemensamt på skolan. Detta är också något vissa av rektorerna bekräftar; att lärare arbetar utifrån det centrala innehållet och i vissa ämnen är det centrala innehållet mer kopplat till frågor som rör studie- och yrkesvägledningen som hela skolan ansvar. Ämnen som nämns i detta avseendet är svenska och samhällskunskap i grundskolan och i yrkesämnen på gymnasieskolan. Flera av de intervjuade lärarna i grundskolans yngre åldrar samt ämneslärare utöver svenska

och samhällskunskap har svårt att se sin del i studie- och yrkesvägledning.

Flera av de intervjuade vittnar om att förskolan arbetar mycket med studie- och yrkesvägledning. Att förskolan har strävandemål snarare än uppnåendemål tros vara en av förklaringarna. Här uttrycks det bland annat att förskolan får in studie- och yrkesvägledning på ett naturligt sätt så som exempelvis att när de är ute och promenerar och går förbi en verkstad så kan de kika in där lite snabbt för att se vad som sker på en verkstad.

Vikten av studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar och inte bara vägledarens ansvar styrks av elever. Några av de tillfrågade eleverna trycker på lärarens roll när det kommer till studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar. Elever har dagligen kontakt med läraren där relationen och samtalen blir viktiga.

Att de berättar sin väg, vägen till ett drömjobb är inte rak, och det får man höra när man pratar med lärare och vuxna rent generellt, det är det att man kan ta vänster- och högersvängar, och man kan bli busschaufför ett tag och sen helt plötsligt komma på att det här vill jag göra. [...] Om man inte tror på sig själv så tror läraren på en. (Elev gymnasieskolan)

3.2.2 Ansvarsfördelning

I både läroplanen för grundskolan (Lgr 11, Lgrsär kap 2.6) och läroplanen för gymnasieskolan (GY11, Gys13 kap 2.4) lyfts studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar, dock framgår det av intervjuerna att flera anser att risken med att alla har ett ansvar för studie- och yrkesvägledningen i skolan blir att ingen tar sitt ansvar och att det lätt faller bort bland övriga arbetsuppgifter.

Det är som precis som med mycket annat som står i läroplanen nu, det är ju det att man smetar ut det på alla, då gör ingen någonting till sist. Så kan jag känna lite grann. Vi har ju också ansvar för att alla ska få datorkunskap, eller att alla ska få samlevnads-kunskap. Alla har det, men ingen har det specifikt [...] Då är det lätt att det faller. (Lärare)

De flesta lärare och rektorer är medvetna om att det i läroplanen står om ansvaret kring studie- och yrkesvägledning,

men i intervjuerna trycker många trots det på vägledarens roll i arbetet. Rektorer uttrycker i de allra flesta fall att de är ytterst ansvariga för studie- och yrkesvägledningen på skolan men återkommer flera gånger till att det är ett ansvar som är svårt att fullfölja när de inte är chef över professionen studie- och yrkesvägledare.

De intervjuade rektorerna menar att det är svårt att få till studie- och yrkesvägledningen på skolan eftersom de inte ansvarar och arbetsleder studie- och yrkesvägledaren. De har svårt att se hur de kan ansvara för hela området om de inte kan bestämma över professionen. Flertalet av de intervjuade rektorerna anser också att vägledarna ser allt för fyrkantigt på sina arbetsuppgifter och att vägledarna måste vara mer flexibla i sina arbetsuppgifter om studie- och yrkesvägledningen som hela skolans ansvar ska fungera på rätt sätt i skolan.

Jag känner också att jag är ansvarig. Fast jag har aldrig känt mig så oansvarig. I och med att vi inte har samma syn. Antingen får jag ställa om mig eller så får de ställa om sig. (Rektor)

I samtal med både lärare och vägledare framgår det att många samarbeten krånglar ute på skolorna. Enligt vägledarna ser få lärare dem som en resurs på skolan och de får inte heller tiden som krävs för att kunna bygga upp ett samarbete mellan professionerna. Flera av de intervjuade lärarna i sin tur tycker det är svårt att veta när vägledarna är på plats och anser att vägledningen inte är kopplad till pågående undervisning, utan istället tar tid från deras ordinarie undervisning.

Det ska inte vara något merarbete när vi kommer in, utan tvärtom. Det ska vara en samarbetsplattform, där det blir dynamik. Vi ska kunna gå in på lektioner och vara med och väva in. Jag upplever att man tycker att man förlorar tid när vi kommer. När ska jag ta igen det då, jag får tänka efter om jag har tid. (Studie- och yrkesvägledare)

Såväl lärare, vägledare och nyckelpersoner trycker på vikten av att rektor prioriterar frågan. Att om studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar ska fungera, måste frågan aktualiseras uppfifrån.

Jag säger såhär, fisken börjar ruttna uppfifrån. Det är ett japanskt uttryck. [...] Jag tycker det är viktigt att när jag börjar terminen att jag ser att min rektor har ett team med SYV:en och har tänkt schema utifrån hennes arbete. Så skulle jag vilja, att man känner att rektorn fattar uppdraget. (Lärare)

3.2.3 Systematiskt arbet

I fjärde kapitlet i skollagen uttrycks att varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Det står också att sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges ovan ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå och att rektorn och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs på enhetsnivå. Vidare uttrycks det att inriktningen för det systematiska kvalitetsarbetet ska vara de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter (Skollagen 4 kap 3-5 §§). Som tidigare nämnts finns det mål i såväl läroplanen för grundskolan, grundskolans som i läroplanen för gymnasieskolan och gymnasieskolan kopplat till studie- och yrkesvägledning, vilket visar på att studie- och yrkesvägledning har en naturlig del i det systematiska kvalitetsarbetet. I Skolverkets material *Kvalitetsarbete i praktiken* beskrivs också uppföljning och utvärdering som centrala delar i det systematiska **kvalitetsarbetet** (2015, s.19).

I intervjuerna med rektorer, lärare och nyckelpersoner framkommer det att studie- och yrkesvägledning sällan är en del av det systematiska kvalitetsarbetet på skolorna. Endast ett par av de intervjuade rektorerna uttrycker att de lagt in det som en punkt i detta arbete. Utvärdering och uppföljning är en naturlig del av det systematiska kvalitetsarbetet. Då studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet i flera fall inte är en del av det systematiska kvalitetsarbetet vittnar intervjuerna om att detta är ett arbete som många gånger uteblir. Ansvarig för studie- och yrkesvägledarna i kommunen uttrycker att hen inte kan kvalitetssäkra studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet i dagsläget då det idag inte finns en plan eller någon kvalitetssäkring för hur skolornas arbete kan kopplas på det årshjul som studie- och yrkesvägledarna arbetar efter. Någon skola uttrycker att de har kopplat på sitt eget arbete på vägledarnas årshjul. Många rektorer vittnar också

om att de känner till att det finns ett årshjul och ett fåtal av rektorerna har försökt få vägledarna att anpassa hjulet efter skolans verksamhet, något som studie- och yrkesvägledaren i många fall enligt rektorerna inte ska ha varit intresserad av. För lärarna är årshjulet relativt okänt alternativt kommer de ihåg att de har sett det någon gång men har inte kopplat på det egna arbete som sker ute i verksamheten kring frågor kopplat till studie- och yrkesvägledning.

*Det görs jättemånga olika saker på alla nivåer, men det finns ingen systematik. Det är ju var och en för sig. Det är inte ens så att det är varje skola för sig, utan det kan vara varje ämne för sig [...] Jag har ingen som helst övergripande uppfattning om vad som görs, varken på grundskolan eller gymnasienivå. Det är väldigt frustrerande, och det är det ju för vägledarna också. Det är ju där vägledarna skulle ha en möjlighet, det handlar om att komma in och skruva lite.
(Chef över vägledarna)*

Vi har inte varit intresserade av deras plan, alltså om man säger så här, jo vi är intresserade av deras plan, men då vill vi bygga på det andra, men det har inte de varit intresserade av. Utan de har liksom kommit och sagt att nu ska vi göra det, nu ska vi göra det, nu ska vi göra det. Och vi har velat haft ett samarbete. (Rektor)

I intervjuerna framkommer på flera håll att det finns ett behov av ett mer systematiskt arbete gällande dessa frågor i kommunen. Ett steg i detta arbete är ett redan nu inbokat möte mellan gymnasierektorer, gymnasiechef, biträdande gymnasiechef, vägledare samt chef för vägledarna för att diskutera hur skolans verksamheter kan bygga på det årshjul som redan framarbetats. Det årshjul som vägledarna har för gymnasiet idag handlar, enligt chefen för vägledarna, om att få till olika plattformar och möten mellan vägledare och rektor och vägledare och arbetslag för att kunna lägga det gemensamma hjulet där vägledning vävs in både i det breda och i det snäva perspektivet. Detta hjul är framtaget av den föregående chefen för studie- och yrkesvägledarna och tre eller fler rektorer på gymnasiet.

3.2.4. Normkritik

Som tidigare nämnt står det i läroplanen både för grundskolan och gymnasieskolan att verksamheten är ansvarig

för att motverka begränsningar i val som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund. Det framkommer i flertalet intervjuer med lärare och vägledare att normkritiken är en viktig del av arbetet med studie- och yrkesvägledning men att det inte finns en systematik i frågan. Enligt personer i den intervjuade chefsgruppen finns en, av kommunen, framtagna plan som inte är implementerad hos skolorna eller i kommunen som helhet.

Vi har världens bästa plan. Vi har jobbat fram en plan i samarbete med rektorer, massa processande kring det och alltihopa. Men det är ingen som känner att de riktigt äger den. [...] Vi har inte gjort läxan där det gäller att implementera detta i det breda lärargänget och vi har inte fått alla att ta det ansvar det faktiskt innebär. Man har nog inte förstått att läroplanen säger det. (Person på chefsnivå)

Att måluppfyllelsen ser olika ut för killar och tjejer framkommer enligt några av de intervjuade rektorerna i det systematiska kvalitetsarbetet. Rektorerna menar också att det går att se att valen som görs, till exempel inför gymnasieskolan, fortfarande är traditionella val. Det framgår också att det inte gjorts något än för att förändra arbetet framåt.

I det systematiska kvalitetsarbetet så analyserar vi ju hur måluppfyllelsen ser ut och varför. Sen har vi inte gjort så mycket med analysen. Men vi har sett att det finns skillnader, men vi har inte hunnit börja arbetet på hur vi ska komma till rätta med dem. (Rektor)

3.2.5 Arbetet med nyanlända

Under 2016 har Kungsbacka kommun tagit emot ett stort antal nyanlända, vilket har krävt studie- och yrkesvägledning anpassat till målgruppen. I fokusgrupperna med lärare och vägledare känner samtliga intervjuade att stödet för detta inte varit tillräckligt. Vägledare och lärare tycker det har varit svårt att förbereda sig eftersom det inte varit möjligt att veta hur många som skulle komma eller när. Vägledare vittnar om en förväntan av att bara lösa situationen utan vidare stöd uppifrån.

I intervjuerna med rektorer framgår det att kommunen gör lite i frågan. Det anses att satsningen med nyanlända

behöver ses över och att det är ett utvecklingsområde för kommunen. Vidare lyfter rektorerna också att förutsättningarna för många av de nyanlända förändrats under året, inte lika många får stanna i Sverige som det verkade till en början. Förändringen gör att flera av de intervjuade rektorerna och personerna på chefsnivå funderar på om det är rätt att lägga resurser på studie- och yrkesvägledning för dessa personer, utan att resurserna kanske snarare borde fokuseras på elevhälsa med kurator- och psykologstöd.

I intervjuerna framkommer det ett par goda exempel i kommunen där det gjorts insatser för nyanlända. I den intervjuade gruppen med studie- och yrkesvägledare berättar en av vägledarna att hen var med i en arbetsgrupp där det i ett tidigt skede planerades inför det ökade antalet nyanlända i kommunen.

I gruppen med rektorer berättar en rektor om ett särskilt upplägg de har på sin skola där det upprättats en organisation kring nyanlända, en introduktionsgrupp med eldsjälur som arbetar på alla plan.

De intervjuade lärarna på gymnasieskolan berättar också om ett fåtal samarbeten mellan introduktionsprogrammet och yrkesprogrammen. Ett exempel på detta är studiebesök där en elev från introduktionsprogrammet deltagit tillsammans med en grupp från yrkesprogrammen. Lärarna lyfter också vikten av att göra det arbetet systematiskt, så att det inte bygger på enskilda personer.

Vi samarbetar med introduktionsprogrammet och de får komma och visa upp. Där är vårt introduktionsprogram väldigt bra. Men det kan man göra mer av. (Lärare)

3.2.6 Positiva studie- och yrkesvägledningsinsatser

Det finns många goda exempel på positiva studie- och yrkesvägledningsinsatser i Kungsbacka kommun. Mycket görs ute på de enskilda skolorna och i fokusintervjuerna framkommer många bra idéer och tankar. Mycket av det som görs är lokalt och sprids i liten skala. Som tidigare nämnt så verkar det inte heller finnas någon systematik i arbetet utan det bygger på enskilda eldsjälur. Nedan följer en presentation av goda exempel från de olika skolformerna.

Förskolan

Under intervjuerna med förskollärare framkommer många goda exempel från förskolan. Här ses studie- och yrkesvägledning som en naturlig del och de väver in olika yrken så fort möjlighet ges. Pedagogerna i förskolan pratar ofta om föräldrarnas olika yrken och om de företag och yrkesgrupper som finns i närheten av förskolan.

År 1-6

På en skola arbetar lärarna med auskultering över årskurserna. Lärare som undervisar i klass tre är ute i både förskoleklass och i år fyra och auskulterar för att ta reda på vad eleverna som kommer ha med sig när de kommer till skolan i årskurs ett och var de nuvarande eleverna är på väg. På så sätt kan läraren planera sin undervisning utifrån dessa förutsättningar.

En annan skola arbetar med olika yrken genom att titta på det lokala arbetslivet och närområdet. Vad finns det för arbetsplatser och vilka yrken döljs inom de olika arbetsplatserna?

Flera av skolorna använder sig av föräldrarna till eleverna och den yrkeskompetens de besitter. Föräldrar kommer exempelvis till skolan och berättar om sitt yrke eller bjuder in till studiebesök till deras arbetsplatser. En annan skola har tidigare arbetat med att bjuda in olika yrkeskategorier en gång i veckan där personen får berätta om sitt arbete.

År 7-9

En skola i kommunen har valt att lägga in vägledningstid på schemat för årskurs nio för att det alltid ska finnas tid för samtal och information. Om det någon vecka inte finns behov för samtal lägger läraren istället in extra undervisningstid.

En av 7-9-skolorna har kopplat på lärarnas och skolans arbete på det årshjul som studie- och yrkesvägledaren arbetar efter.

Gymnasieskolan

Teknikprogrammet bjuder in tjejer från högstadiet för att lära sig mer om teknik och skapa ett intresse för programmet eftersom de i nuläget är flest killar som söker programmet.

3.3 Valkompetens

I läroplanen för grundskolan och grundsärskolan framgår det att eleverna efter genomgången skolgång ska kunna göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning (Lgr 11 och Lgrsär 11 kap 2.2). I läroplanen för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan framgår det att skolans mål är att varje elev medvetet kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper samt att de ökar sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och bedömer vilka konsekvenser dessa kan ha (GY11 & Gys 13 kap 2.4).

I Kungsbacka kommun är det främst studie- och yrkesvägledarna och olika nyckelpersoner som har hört själva begreppet valkompetens. Studie- och yrkesvägledarna uttrycker att de inom gruppen diskuterat hur de kan arbeta med elevernas valkompetens men att detta inte direkt har diskuterats med lärarna eller med skolans övriga personal. En vägledare lyfter ett samarbete med elevhälsan kring elevernas självkänsla kopplat till valkompetens, ett samarbete som uttrycks blev väldigt lyckat. Vidare beskriver vägledarna att de i deras arbete arbetar mycket med att vidga elevernas vyer, att inspirera dem, att få dem att se sig själva, att se alternativ och på så vis ge eleverna ett bra underlag att göra val. Ett viktigt arbete med elevernas valkompetens uttrycker studie- och yrkesvägledarna är att utmana eleverna i det normkritiska tänkandet genom att i samtalen ställa utmanande frågor. Överlag arbetar vägledarna med att stärka elevernas valkompetens genom att stärka deras självständighet och ansvarstagande samt att utmana dem och ställa frågan kring varför eleven har gjort vissa val. Genom samtalsmetodiken coachar de eleverna att själva ta reda på information.

3.3.1 Ansvar för elevernas valkompetens

Många av de intervjuade uttrycker att det är allas ansvar inom skolan att arbeta med elevernas valkompetens och att studie- och yrkesvägledarna, och framförallt samarbetet med dessa, är en viktig del i detta arbete. Samtidigt är det många av lärarna och rektorerna som inte är bekanta med begreppet valkompetens. Detta ger en fingervisning om att det inte direkt diskuteras ute i skolorna hur eleverna ska få de rätta kompetenserna för att göra väl underbyggda val, alternativt att skolorna använder sig av andra ord och

uttryck för att beskriva detta arbete. När lärare och rektorer får begreppet presenterat för sig kan de ändå se att det är ett arbete som främst sker genom studie- och yrkesvägledaren, genom mentorssamtalen samt i vissa fall av läraren i samhällskunskap.

I intervjuerna framkommer det att lärarna inte alltid vet hur de genom sina ämnen ska kunna ge eleverna verktygen för att kunna göra väl underbyggda val. Finns det tydligt uttryckt i kursplanen är det lättare att ta in i undervisningen men annars är stundtals uppfattningen hos vissa av lärarna att om valkompetens ska läggas in som en del av undervisningen i ämnena tar detta tid från ordinarie undervisning. Vissa har med andra ord inte redskapen för hur valkompetens kan bli en naturlig del av det arbete som redan görs i undervisningen i ämnena.

Problemet med det är ju det här, eftersom jag är SO-lärare så faller mycket av dessa frågor in i mitt centrala innehåll. Spansk läraren och slöjdläraren får inte gärna in det så lätt. Då kommer vi till valkompetens. Vems timmar ska vi sno från för att lägga in detta i deras planering? Det är ett ämne som hamnar mellan stolarna. (Lärare)

Som tidigare nämnts i rapporten finns det ett årshjul som studie- och yrkesvägledarna arbetar utifrån. I intervjun med vägledarna framkommer det att de på olika sätt arbetar för att stärka elevernas valkompetens framförallt genom samtalen. Någon liknande plan finns i de allra flesta fall inte ute på skolorna och därför visar intervjuerna på att det inte finns någon direkt systematik kring hur skolenheterna arbetar med att stärka elevernas valkompetens.

I gruppen med chefer på olika nivåer lyfts vikten av att arbeta med elevernas valkompetens i ett samhälle där det finns så otroligt många valmöjligheter.

Vi lever i ett land där man får välja mer än någon annanstans i världen på alla sätt. Så det är något vi måste träna eleverna på. Vi tror ibland att detta är något som görs automatiskt. Elevinflytande är något man bara kan. (Person på chefsnivå)

I gruppen lyfts också att personalen i förskolan arbetar bra med att ge eleverna valkompetens, något som också

framkommer i intervjuer med nyckelpersoner och lärare. Här får barnen bland annat göra val kring vilken aktivitet de vill göra för dagen samt träna på att acceptera de konsekvenser som detta får.

3.4 Entreprenöriellt lärande

Att arbeta med entreprenöriellt lärande finns med under skolans uppdrag i läroplanen för grundskolan (Lgr 11, Lgrsär 11) och läroplanen för gymnasieskolan (GY11, Gys13). Fokus i både grundskolan och gymnasieskolan ligger på att skolan ska stimulera elevernas nyfikenhet, kreativitet och självförtroende samt arbeta självständigt och våga prova egna idéer. Det är skolans ansvar att utveckla ett arbetssätt som främjar entreprenörskap.

Entreprenöriellt lärande har enligt de intervjuade varit ett fokusområde i Kungsbacka kommun i flera år och flertalet insatser har gjorts inom området. Det finns tydliga mål för arbetet inom kommunen, det har tillsatts förstelärare inom området och kommunen har satt in fortbildning för personalen på skolorna.

I intervjuerna framkommer det att alla känner till fokusområdet entreprenöriellt lärande och i stort sett samtliga av de intervjuade är insatta i begreppet och hur det arbetas med det i kommunen. Intervjuerna vittnar om flera goda exempel på hur skolorna arbetar med entreprenöriellt lärande, framförallt på förskolan och grundskolan. De tillfrågade eleverna på grundskolan anser att de till viss del fått kunskap av skolan som gjort att de tror på sig själva och tar egna initiativ och grundskolorna har flera exempel på olika arbetssätt inom området. Förskolan i sin tur verkar ha ett väl inarbetat arbetssätt där de entreprenöriella förmågorna står i fokus. Att förskolorna har fördelen av barn som av naturen är nyfikna bekräftas av en av nyckelperson.

De här tindrande ögonen som vi släpper iväg på förskolan, de släcks någonstans på vägen. Varför gör de det? (...) Alltså som Pippi Långstrump: Det har jag aldrig provat, det klarar jag säkert. (Nyckelperson)

Enligt de intervjuade lärarna på gymnasieskolorna är det Ung Företagsamhet som står i fokus och arbetet med

entreprenörskap och företagande. Vissa gymnasieprogram arbetar också med värdeskapande pedagogik och skarpa projekt.

Som tidigare nämnts har Kungsbacka kommun erbjudit mycket fortbildning inom entreprenöriellt lärande men under fokusintervjuerna framkommer det att alla intervjuade förskollärare inte fått ta del av insatserna och om de utbildat sig inom området har det varit på eget initiativ. Detta indikerar att förskolepersonalen inte tagit del av utbildningsinsatserna i samma utsträckning som övrig personal. Om så är fallet försvåras arbetet med samverkan mellan skolformer inom entreprenöriellt lärande, då pedagoger i de olika skolformerna inte har samma förkunskaper.

3.4.1 Implementering och systematiskt arbete

Både intervjuade nyckelpersoner och lärare pekar på att arbetet med entreprenöriellt lärande har skapat blandade känslor i kommunen. De tillfrågade menar att inte alla vill förändra sig och att många jobbar på med sitt eget trots att det finns en uttalad strategi i kommunen att arbeta med entreprenöriellt lärande. Några av de intervjuade lärarna vittnar om att vissa kollegor ser det som en modegrej och därför inte vill arbeta med frågan. En av de tillfrågade lärarna menar också att en del lärare, som arbetar på skolor där det arbetas med värdeskapande projekt, anser projekten vara krävande när det till exempel ska läsas avhandlingar.

Det är ju nytänkande och ganska extremt att behöva läsa en avhandling på 60 sidor. Det är ju egentligen inte vår värld [...] Det är väl den klyftan lite, kom inte och säg till oss. [...] Jag tror att det är väldigt splittrat på skolan om jag ska vara ärlig. Det är ju väldigt mycket och vi ska göra mycket. (Lärare)

Det framkommer av intervjuerna att det görs mycket på de enskilda skolorna kopplat till entreprenöriellt lärande men att det inte finns någon systematik i hur arbetet sprids vidare till övriga skolor. Det systematiska arbetet med entreprenöriellt lärande i kommunen verkar saknas överlag. Fortbildningsinsatserna sattes in för flera år sedan och uppföljande insatser eller introduktion till nyanställda verkar ha uteblivit.

De har jobbat med det förut när nya läroplanen kom, första åren var det mycket. Men inte nu det senaste speciellt mycket. Vi hade en förstelärare i entreprenöriellt lärande som jobbade väldigt mycket med det, men hon slutade för ett år sen. (Rektor)

Däremot framkommer det i intervjuer med lärare, rektorer och nyckelpersoner att det finns skolor som har ett mycket bra systematiskt arbete kring entreprenöriellt lärande. På skolor där det finns förstelärare inom området finns en systematik och på någon av skolorna arbetas det också med projekt inom Värdeskapande pedagogik där de samarbetar med Chalmers och forskaren Martin Lackeus.

Det är ett treårigt program. [...] Vi sökte pengar av Skolverket och skickade in en ansökan och fick rätt mycket pengar för att gå det, men det räckte inte. Men då får vi den stöttning av förvaltningen, det får vi. Det går ut på att alla på vår skola ska jobba med värdeskapande lärande. [...] Det ligger i konceptet att vi heter navskola, tanken är att vi ska sprida det. (Nyckelperson)

3.5 Samarbeten mellan skolformer och skolor i kommunen

I läroplanen för grundskolan (Lgr 11, Lgrsär 11 kap 2.5) står det att det inför övergångar mellan skolformer ska utbytas kunskaper, erfarenheter och information för att skapa det så viktiga sammanhang och progression i elevers lärande och utveckling. Det står också att skolan ska samverka med de gymnasiala utbildningarna. Även läroplanen för gymnasieskolan (GY11, Gys13 kap 2.4) pekar på vikten av ett samarbete med andra skolformer.

Att samverka mellan skolformer och framförallt vid övergångar är viktigt styrker också de intervjuade studie- och yrkesvägledarna samt nyckelpersoner. Flera nyckelpersoner anser att vägledaren ska vara den som följer eleverna mellan de olika skolformerna, men menar att det inte fungerar så idag utan att det mer görs enskilda insatser i de olika skolformerna.

När man är i system och det tuffar på, då tänker jag att det är mer för lärarna [...] Annars är det framförallt vid övergångar

de [Studie- och yrkesvägledarna] är superviktiga. [...] De är slussen in och slussen ut och så fungerar det inte riktigt idag. (Nyckelperson)

Studie- och yrkesvägledarna och några av cheferna i kommunen menar att ett av syftena med vägledarnas organisation är just att ge insikt i de frågor som rör elevernas närmaste bakgrund men också närmaste framtid.

Ett bra exempel på arbete över skolformerna är den yrkesbuss där yrkesprogrammen erbjuder grundskolorna ett besök där grundskoleelever får träffa elever från yrkesprogram och prova på olika yrken. Ett annat bra exempel som framkommer vid intervjuer med lärare är en form av fadderprojekt, där äldre och yngre elever träffas och till exempel redovisar för varandra.

När det kommer till samverkan mellan olika skolor så vittnar intervjuerna om att det sker, men främst i enskilda fall på skolorna. Om skolorna har en naturlig närhet till varandra kan samverkan fungera väl, genom att till exempel dela på föräldrakontakter för att bygga upp en större bank. Ytterligare bra exempel på samarbeten mellan skolformerna är den auskultering som nämndes i kapitel 3.2.4.

3.5.1 Utmaningar

Det finns ett antal faktorer som försvårar samverkan mellan de olika skolformerna och olika skolor i kommunen. En anledning som kommer fram i de olika intervjuerna är det geografiska läge många av skolorna har. Att skolorna ligger långt ifrån varandra försvårar möjligheten till inblick och samarbeten på ett smidigt sätt.

Det handlar mycket om resurser och tid också. Jag tror det skulle finnas enormt många drivande personer som vill göra något. Det är ju alltid någonting som skjuter bort något annat. Det är mycket man ska göra och vill göra och sådär och det är det som det handlar om. Det här är en del av hela vårt yrke som måste få plats. (Lärare).

En annan faktor som tas upp är schemabundenheten, speciellt på gymnasieskolan. Samverkan kräver ofta planering och tid och eftersom schemat läggs efter ämnen är det svårt att få till tid till olika projekt och samverkansformer. Rektorer och studie- och yrkesvägledare nämner

i intervjuerna att även lärare kan vara fyrkantiga och ha svårt att se utanför sitt ämne och den kursplan som arbetas efter. De menar att lärarna ibland inte ser fördelarna med samverkan utan snarare som merarbete, vilket ytterligare kan försvåra möjligheten till samverkan.

3.6 Samverkan mellan skola och arbetsliv

Det visas i intervjuerna att skolorna i kommunen gör mycket inom samverkan mellan skola och arbetsliv. Det förekommer många bra samarbeten med arbetslivet men flertalet av de goda exempel som finns syns inte utåt. Det framkommer också i intervjuerna att flertalet skolor arbetar enskilt med både kontakter och samarbeten, men inte delar med sig av arbetet i kommunen i den utsträckning som skulle önskas. Att många har bra kontaktnät är tydligt, men eftersom kontaktnäten bygger på enskilda kontakter snarare än systematik blir systemet sårbart. Intervjuade lärare vittnar också om att en del lärare som står utanför kontaktnäten tycker att det är svårt att veta tillvägagångssättet för att initiera kontakt.

Skolan generellt känner jag det som att samverkan med samhället utanför beror väldigt mycket på om en lärare själv vill, så har man det. Men det är många som säger, nej men det går ju inte och jag har inga kontakter och var ska jag vända mig, ingen kan hjälpa mig. Hur ska jag förresten hinna det, det är ju så jättemycket annat jag ska göra.
(Nyckelperson)

Yrkesprogrammen på gymnasieskolan har en naturlig koppling till arbetslivet och under intervjuerna med både lärare och rektorer framkommer många bra exempel på hur det arbetas med samverkan med arbetslivet under skolans tre år. Däremot vittnar flertalet lärare och studie- och yrkesvägledare om att de studieförberedande programmen på gymnasieskolan jobbar mest mot vidare studier och inte i lika hög grad förbereder inför ett yrkesliv efter gymnasieskolan. Intervjuerna med lärarna visar dock att efterfrågan av att arbeta mer med samverkan med arbetslivet ökar även på de studieförberedande programmen.

Åsikten att det görs för lite inom området skola arbetsliv, såväl i skolan som i kommunen, framkommer i samtliga fokusgrupper. Att Made by Kungsbacka finns och hjälper till inom området ser de flesta som positivt, men anser också att det inte räcker. De förutsättningar som finns i kommunen med det stora antal företagare gör att många tycker att det borde göras mer.

Det behöver inte vara svårare, varenda personal i kommunen får två företag. Vi har 3500 personal och var och en skulle kunna få två företag. Se till att etablera ett samarbete med dem, vi är 8000 företag. Vi har ett guldläge.
(Person på chefsnivå)

3.6.1. Praktik

Att det i kommunen inte finns någon plan för prao på grundskolan framkommer under flera intervjuer. Det är upp till skolan och rektorn om skolan ska ha prao eller inte och därför har inte heller alla skolor praktik.

På de skolor där prao förekommer, ser det olika ut gällande kring hur anskaffningen av praktikplatser sker. I dagsläget vittnar de intervjuade om att vissa skolor byggt upp en prao-bank och andra inte och att i några fall hjälper Made By Kungsbacka till med kontakten, men att i de flesta fall får eleverna själva ta kontakten med arbetslivet. Andra infallsvinklar som lyfts i intervjuerna är att det system som baseras på att eleverna ska hitta sina egna platser inte fungerar. Istället för att elevernas möjlighet till praktik baseras på en likvärdighet, spelar socioekonomisk bakgrund och kontaktnät in.

Nu får eleverna i så fall fixa sina egna platser. Det är ju inte rättvist. Bygger det på att man själv ska skaffa sin plats så beror det ju på vilket nätverk man har ... och hur curlad man är hemifrån. Om man hamnar på mammas företag, och så behöver man inte gå. Jag har jobbat väldigt mycket med det, och jag vet att det inte funkar. Det måste finnas i så fall någon form av bank med bra platser till de som inte har förmåga att fixa. (Studie- och yrkesvägledare)

Hur grundskolorna arbetar runt prao ser också olika ut på skolorna enligt de intervjuade lärarna och rektorerna. Några skolor har byggt upp en systematik kring arbetet med förarbete runt förväntningar och arbetsuppgifter,

arbete under prao med uppgifter kopplat till exempel till facklig verksamhet och arbetstid samt efterarbete. Andra skolor har prao som en enskild händelse utan något direkt för- eller efterarbete.

Arbetsplatsförlagt lärande (apl) är obligatoriskt på yrkesprogrammen och enligt intervjuerna fungerar apl överlag bra i kommunen men det finns önskemål om att kommunen ska ställa upp med praktikplatser. Många vittnar om att kommunen sällan tar emot praktikanter, även om det finns arbetsplatser som skulle kunna vara lärorika för elever på olika program.

3.6.2. Goda exempel från Kungsbacka kommun

Som tidigare nämnts finns det gott om goda exempel i Kungsbacka kommun över skolors arbete med samverkan mellan skola och arbetsliv. Att föräldrarna i kommunen är engagerade märks tydligt, då många förskolor och skolor använder sig av så kallade föräldrabanker där föräldrarna, genom deras yrken och arbetsplatser, ställer upp med både praktikplatser, studiebesök och i vissa fall även föreläsningar.

Både lärare, rektorer och personer på chefsnivå vittnar om förskolans goda samverkan med det lokala arbetslivet. Förskolan får in samverkan mellan skola och arbetsliv på ett naturligt sätt i sin verksamhet genom att involvera barnen i olika processer såsom till exempel ombyggnation av gårdar och ommålning av lokaler. En av nyckelpersonerna lyfter bland annat att ett av förskolebarnen själv ringt till färghandeln när förskolan var i behov av målarfärg.

Även i grundskolorna och gymnasieskolorna i kommunen finns det goda exempel. Några av skolorna arbetar tydligt med skarpa projekt till exempel genom att samla in pengar till Musikhjälpen och elever på Byggprogrammet har varit med och byggt lekplats på en förskola. En skola har utsett en förstelärare inom omvärldsanalys som har nedsatt tjänst för att samverka med studie- och yrkesvägledaren på skolan. Det finns också skolor som har valt att lägga in arbetet med skola arbetsliv i elevens val. Ett annat gott exempel är något som en gymnasieskola väljer att kalla ”Heta stolen” då representanter från arbetslivet kommer och berättar om sitt yrke och sina erfarenheter.

3.6.3. Begränsningar

Intervjuerna visar att det finns begränsningar som gör att samverkan mellan skola och arbetsliv inte är så bra som det skulle kunna vara. En faktor som är återkommande bland lärarna är avsaknaden av busskort för både för- och grundskolor i kommunen. Många menar att det hade varit enklare att åka på studiebesök och jobba med skarpa projekt om förutsättningarna att ta sig dit fanns. Kostnaden för att ta sig någonstans idag gör att lärarna väljer att stanna på skolan även om kontakterna finns.

Om vi ska kunna samarbeta utanför vår skolvärld så är den största begränsningen för oss, det är ju att vi inte har busskort. Så enkelt är det, i Kungsbacka kommun. Jag har aldrig samarbetat så lite, varit ute på olika arbetsplatser, besökt museum, teatrar och allt sånt där. [...] Jag är så mycket mindre ute i samhället med mina elever just för att jag inte har ett busskort. (Lärare)

En annan begränsning som uppkommer i intervjuerna är att det är samma människor som engagerar sig i frågan och som vill arbeta med skola arbetslivsfrågor. Intervjuerna vittnar om att det idag är eldsjälar och den enskilde pedagogerna som gör att arbetet fungerar, snarare än ett systematiskt arbete inom området. Några av de intervjuade går så långt att de menar att elevens undervisning och möjlighet till studiebesök helt beror på vilken pedagog eleven har.

Det är ju samma människor som återkommer, så är det. Det är likadant när vi går ut till rektorerna och säger att man vill träffa de som inte är frälsta. Men vilka är det som kommer? [...] Det är svårt hur man ska nå dem som inte är frälsta. (Nyckelperson)

Som tidigare nämnts vittnar intervjuerna om att kommunen inte själva ställer upp med praktikplatser, vilket är en begränsning, trots att kommunen samtidigt menar att skola arbetslivsfrågor är viktiga.

3.7 Made by Kungsbacka

Made by Kungsbacka startade enligt utvecklingsledaren för verksamheten då det fanns ett behov av fler möten mellan skola och arbetsliv. Det startade som en inspirationsdag

som numer är pausad för att verksamheten istället ska integreras i det dagliga arbetet. Utvecklingsledaren för verksamheten Made by Kungsbacka arbetar på uppdrag av tre förvaltningar; näringslivsenheten, förskola och grundskola och gymnasie- och vuxenutbildningen. Knutet till ovan nämnda tjänst finns en styrgrupp med en utvecklingsledare från varje verksamhet.

Utvecklingsledaren för Made by Kungsbacka beskriver att verksamheten har genomgått en förändringsfas från att ha gått ifrån en organisation som anordnar frukostmöten och andra aktiviteter till att i alla fall ha en önskan om att bli något som verksamheterna äger. Det ska inte vara en organisation vid sidan av som personal och elever endast känner till om de har deltagit vid något av de arrangerade aktiviteterna. Den senaste visionen är att Made by Kungsbacka ska vara allt arbete kring samverkan mellan skola och arbetsliv. Utvecklingsledarens roll i detta arbetet är en resurs i form av omvärldsbevakning, att skapa en delakultur, att finnas tillhands som stöd vid evenemang som skolorna arrangerar och det finns också medel att söka för bussresor och inträden etcetera. Ett önskemål är att verksamheternas behov ska styra Made by Kungsbackas innehåll och arbete och att all personal och alla elever känner att de är Made by Kungsbacka.

*Min funktion är en resurs i arbetet, processtöjda, sprida lärande exempel och omvärldsbevaka. Att vi sprider och också tar till oss lärande exempel både på/från lokalt, regionalt, nationellt och internationellt håll.
(Utvecklingsledare för Made by Kungsbacka)*

3.7.1 Kännedom om Made by Kungsbacka

I kommunen ser det väldigt olika ut vad gäller hur väl de olika yrkeskategorierna känner till Made by Kungsbacka och deras arbete. Många av både lärarna och rektorerna som intervjuats förknippar Made by Kungsbacka med den inspirationsdag som beskrivs ovan. Några verkar inte heller medvetna om att denna inspirationsdag för tillfället är pausad. Studie- och yrkesvägledarna känner i högre grad till Made by Kungsbacka men väldigt få använder det som en resurs i sitt arbete.

Det som framförallt framkommer i nästan samtliga intervjuer är att de personer som redan arbetar med samverkan

mellan skola och arbetsliv och studie- och yrkesvägledning också i regel är relativt insatta i det arbete som Made by Kungsbacka gör. Detta medan övrig personal ibland har hört namnet men vet väldigt lite om det arbete som bedrivs. Precis som utvecklingsledaren för verksamheten beskriver verkar personalen inom skolan inte se sig själva som en del av Made by Kungsbacka i dagsläget utan många är ovetande om vad verksamheten gör samt stundtals ovetande om att den överhuvudtaget existerar. En av de intervjuade uttrycker också att det inte finns så mycket material eller utbud för särskolan och att de därför inte använder sig av Made by Kungsbacka i särskilt hög grad.

Även de intervjuade personerna på chefsnivå uttrycker att det är långt ifrån alla skolenheter som använder sig av Made by Kungsbacka. Det finns en strategi kring hur Made by Kungsbacka marknadsför sig samt hur skolorna kan använda sig av verksamheten. Vissa skolor har näppat rejält och får hjälp, men skolan måste själv ta initiativ i detta arbete. Det framgår också i intervjun med personerna på chefsnivå att arbetet med Made by Kungsbacka har blivit lite diffust. Detta styrks av lärarnas, studie- och yrkesvägledarnas och rektorernas intervjuer där de uttrycker att de inte helt vet vad Made by Kungsbacka gör nu när inspirationsdagen är pausad.

Det var några spektakel som skedde några gånger per år. Men nu har det fått en annan kostym om jag har förstått det hela rätt [...] eventen var de som berörde oss mest nu ser vi inte så mycket av det längre. (Lärare)

3.7.2 Hur Made by Kungsbacka används

De intervjuade lärare och studie- och yrkesvägledare som använder sig av Made by Kungsbacka visar på att det är lätt att få hjälp och stöd i arbetet med samverkan mellan skola och arbetsliv. Framförallt använder sig många studie- och yrkesvägledare och lärare av verksamheten i deras arbete med att skapa kontakter med arbetslivet.

Kollegorna kunde inte se nyttan av det och hur man kan få in det i undervisningen fastän det var ett gyllene tillfälle [...] Made by Kungsbacka som sådant, jag kan känna litegrann att mina kollegor och även skolledare fattar liksom inte vilket bra verktyg det är. Vilken bra plattform och resurs det är. (Nyckelperson)

Ett par av lärarna uttrycker att de använt sig av Made by Kungsbacka i arbetet med att sprida goda exempel och att de då bland annat fått hjälp av en kommunikatör som skrev om förskolan och skolans goda exempel. Någon rektor berättar också att de uppmanar sin personal att gå in och kika på sidan för att få inspiration och tips. Ytterligare några av lärarna uttrycker att de saknar den inspirationsdag som tidigare anordnades då det var ett bra tillfälle för de elever som driver ett företag inom Ung Företagsamhet att ställa ut sina varor och tjänster sida vid sida med exempelvis Ica. En av de intervjuade nyckelpersonerna lyfter i samtalet om Made by Kungsbacka att ett system kring fadderföretag hade varit bra. Att varje årskurs 8 hade kunnat ha ett eget fadderföretag som ett steg i att öka samverkan mellan skolan och arbetslivet.

Intervjuerna överlag visar på att Made by Kungsbacka inte helt är där att personal och elever upplever att de är Made by Kungsbacka. För några är verksamheten relativt okänd och för några är det otydligt på vilket sätt de kan använda sig av den. För många är det ett ställe att vända sig till för hjälp av förmedling av kontakter vilket uppskattas och är ett stöd för de som använder sig av tjänsten. Många skolor uttrycker att de inte har ett direkt system för hur de samlar företagskontakter utan i många fall sker detta genom personliga kontakter. I detta arbete blir Made by Kungsbacka en hjälp. Många ser en potential i det arbete som bedrivs av Made by Kungsbacka och lyfter fina samarbeten med koppling till samverkan mellan skola och arbetsliv.

3.8 Framtid

En avslutande fråga till alla intervjuade rörde hur studie- och yrkesvägledningen i Kungsbacka kommun ska se ut i den bästa av världar. Olika personer och yrkesgrupper uttrycker stundtals skiftande önskemål och vissa delar var personerna och yrkesgrupperna relativt eniga kring. Framförallt handlade samtalet om organisering av studie- och yrkesvägledarna, systematiken i arbetet med studie- och yrkesvägledning, studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar, utökad samverkan med arbetslivet och samarbeten och flexibilitet.

3.8.1 Organiseringen av studie- och yrkesvägledarna

Vad gäller organiseringen av studie- och yrkesvägledarna går de intervjuades framtidsvisioner isär. Studie- och yrkesvägledarna, några av nyckelpersonerna och även några av personerna på chefsnivå uttrycker att det finns många vinster med att studie- och yrkesvägledningen är organiserad så som den är idag och att de önskar att den förblir så även framöver. De lyfter fram att vägledarna på så vis får kompetensutveckling genom att de träffas en gång i veckan och kan diskutera olika saker tillsammans samtidigt som de också får en röd tråd genom att de arbetar i mer än en skolform. Vägledarna lyfter också att i och med att rektor inte är chef för studie- och yrkesvägledarna blir vägledningen mer likvärdig då det annars ibland kan bli så att rektor lägger på vägledarna arbetsuppgifter som vägledarna uttrycker inte ingår i deras arbetsbeskrivning.

De träffas ju alla vägledare en gång i veckan [...] och tanken med det är ju just för att arbeta med kompetensutveckling och att jobba med utveckling av verksamheten och sådana här övergripande frågor. Det är ju, tycker jag om man jämför med hur det var förut med en studie- och yrkesvägledare ensam där ute, en enorm möjlighet. (Person på chefsnivå)

Många av rektorerna och även lärarna ser gärna att studie- och yrkesvägledarna istället skulle ha rektor som chef. Någon rektor uttrycker att de inte behöver vara chef över studie- och yrkesvägledaren men att hen gärna vill arbetsleda denna då ansvaret för studie- och yrkesvägledningen ligger hos rektorn. Någon rektor uttrycker också önskan om att få en tydlighet i hur många timmar studie- och yrkesvägledare en skola får och varför.

Många av de intervjuade uttrycker att det finns en risk med att en studie- och yrkesvägledare är så lite tid på en skola och att det finns en önskan om utökad tid för vägledarna på en och samma skola. Det som uttrycks i intervjuerna är att systemet blir sårbart om en vägledare blir sjuk eller om en studiedag infaller just den dagen. Då kan en skola stå utan vägledare i ett par veckor. Ytterligare en aspekt som lyfts kring detta är att samarbetena med lärarna försvåras av att vägledaren inte är på plats den dagen då läraren har lektion. Även några av vägledarna uttrycker att resandet mellan skolorna samt relationsbyggandet med nya verksamheter

tar mycket energi. Det uttrycks också ett behov av att vara fler vägledare för att kunna klara av uppdraget och att fördelningen av timmar inte har gjorts om sedan den dagen avtalet skrevs förutom några mindre justeringar.

Jag tror att det är en fördel med att vara på olika ställen framförallt det här att det är lättare att vara oberoende tror jag. Samtidigt samlar vi på oss information och den röda tråden vilket jag tror berikar oss som vägledare, man ser hela perspektivet. [...] Nackdelen är att man hinner inte bygga upp de relationerna. Sen tar det mycket energi, det händer något med oss som verktyg, det är på bekostnad av oss själva. (Studie- och yrkesvägledare)

3.8.2 Systematik i arbetet med studie- och yrkesvägledning

Väldigt många av de intervjuade trycker på en önskan om mer systematik i arbetet med studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledarna har tagit fram ett årshjul för sitt arbete men i de allra flesta fall har skolorna inte hakat på studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet och det saknas många gånger en systematik i arbetet. En rektor berättar att de på skolan har tagit fram en plan kring samverkan mellan skola och arbetsliv och att den bygger på det årshjul som studie- och yrkesvägledarna har. Här är studie- och yrkesvägledning en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Ytterligare någon skola uttrycker att de har en plan men att denna behöver uppdateras och att den inte används i så hög grad i dagsläget. Intervjuerna visar att det i de allra flesta fall saknas lokala planer som utgår från varje enskild skolas behov och förutsättningar.

Vi får otroligt mycket erbjudanden på mellanstadiet [...] här hade man önskat en plan tillsammans med rektorn, studie- och yrkesvägledaren och sedan ut i arbetslagen att det här gör vi i fyran, femman, sexan och upp till sjuan och sedan samarbeten med högstadiet. (Lärare)

Även vägledarna uttrycker en önskan om ett liknande årshjul inom skolans övriga professioner som liknar det som studie- och yrkesvägledarna arbetar utefter. Här tycker de att det är viktigt att det finns tid och utrymme för ett sådant arbete samt att det kan vara bra att börja i det lilla med ett par ämnen. Här uttrycks rektorn vara en viktig roll i arbetet och det finns en önskan om att rektor brann för

frågan studie- och yrkesvägledning och samverkan mellan skola och arbetsliv och att denna är med på tåget fullt ut.

Ytterligare en önskan som framförallt lyfts av de intervjuade nyckelpersonerna kopplat till systematik i arbetet är en önskan om en slags portfolio kopplat till studie- och yrkesvägledning och samverkan mellan skola och arbetsliv som eleverna bär med sig genom hela sin skoltid från förskolan upp till gymnasieskolan. Att denna portfolio finns på exempelvis Unikum och att såväl elever, lärare, studie- och yrkesvägledare och annan personal lätt kan se över vilka tidigare kontakter eleven har haft med arbetslivet, vilka företag som besökts etcetera. Portfolion är tänkt att underlätta framförallt vid övergångar.

En slags portfolio, där allt som handlar om studie- och yrkesvägledning förs in i den mappen. Så att de dels själva kan följa sin process. Hur tänkte jag för två år sedan? Hur tänker jag nu? Vad kände jag att jag hade för egenskaper då och hur sa jag att jag var som person? Vad hade jag för värderingar kring arbete? Sen kan man bygga vidare på det. Eleven ska vara ägare men vi kan få tillgång till det om eleven tycker att det är okej. Då kan vi kanske gå igenom vad är det som du har fått med dig hittills så att man inte börjar om från början hela tiden. (Nyckelperson)

En sådan portfolio är enligt chefen för studie- och yrkesvägledarna redan på gång då en arbetsgrupp bestående av två studie- och yrkesvägledare, som arbetar på grundskolan och på gymnasieskolan, två IT-pedagoger från grundskolan och en lärare från gymnasieskolan arbetar med att få fram ett sådant digitalt verktyg där allt som rör skola arbetsliv ska in och skolan kan bygga vidare på det som eleverna gjort tidigare.

3.8.3 Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar

Många av de intervjuade nyckelpersonerna uttrycker i sin framtidsvision att de i högre grad vill se att all personal på skolan tar sitt ansvar för området studie- och yrkesvägledning. Ytterligare en önskan finns kring att alla lärare ser att eleverna får använda sina kunskaper inom ämnen i ett skarpt projekt. Att eleverna får lära sig vad de ska använda kunskaperna inom exempelvis matematik till. Går en elev till exempel på Teknikprogrammet behöver kunskaperna

i ämnena kunna kopplas till olika teknikyrken så att hen förstår användningsområdena.

Alla lärare äger och känner ansvar för området. Alla elever får i alla åldrar och alla ämnen något som har med studie- och yrkesvägledning och framtid att göra. (Nyckelperson)

Det finns också personer på chefsnivå som uttrycker en önskan om att studie- och yrkesvägledarna har en handledande roll gentemot lärarna och att de kanske främst kommer in och träffar eleverna på slutet i form av samtal och information inför val. Från Kompetenscentrums håll önskas det också att vägledarna framförallt får ägna sig åt samtalen då det är detta som yrkesgruppen framförallt har tre års utbildning inom. Vägledarna själva uttrycker en önskan om ett ökat samarbete med lärarna och vittnar om att i de fall sådana typer av samarbeten har ägt rum har det också blivit bra.

Den skulle få finnas med från förskolan och uppåt. På vilket sätt är jättesvårt att svara på. Som en naturlig del i verksamhetens utförande där pedagogerna är de huvudsakliga redskapen och där studie- och yrkesvägledarna är inspiration och motorer. (Person på chefsnivå)

3.8.4 Utökad samverkan med arbetslivet

Precis som tidigare nämnts sker en hel del fina samarbeten mellan skolan och arbetslivet. Många av de intervjuade uttrycker en önskan om att skolan i än högre grad skulle arbeta med detta. Det uttrycks vid flera tillfällen att Kungsbacka är en kommun med ett stort antal småföretag och att detta borde skapa fina möjligheter för samarbeten. Det uttrycks också en önskan om att kommunen själva tar ansvar för att samverka mer med skolan. Detta tycks göras i låg grad i dagsläget trots att många yrkeskategorier och arbetsuppgifter finns representerade inom kommunen och att eleverna på så vis hade fått en god inblick i olika yrken.

Den här kommunens största arbetsgivare är ju en själv och kommunen är inte den bästa i det här avseendet. (Person på chefsnivå)

Ytterligare tankar som lyfts är att samverka med arbetslivet inte bara behöver utökas utan den behöver också bli en

mer naturlig del i hela skolans verksamhet och framförallt i skolans olika ämnen.

I den bästa världar hade det ju verkligen varit så att utifrån att vi har ju företag här och i alla fall på gymnasienivå skulle det ju vara att man la upp kurserna tillsammans lärare och företag. [...] Lärarna är bäst på det centrala innehållet men hur man med företagen som inspiratör bäst kan göra något kul ihop. (Person på chefsnivå)

Även någon av eleverna uttrycker att hen i högre grad önskade att de fick komma ut och göra studiebesök och då framförallt på större och internationella företag. Att detta är något som hade varit givande.

En lärare lyfter att skolans uppdrag är att rusta eleverna för framtiden och att samverka mellan skola och arbetsliv är ett verktyg i detta arbete. Att samverka mellan skola och arbetsliv blir en hjälp i lärarnas arbete med att inspirera eleverna till att bli aktiva medborgare i ett demokratiskt samhälle.

Som en hjälp i arbetet med att utöka samverkan med arbetslivet menar ett par av de intervjuade att det hade underlättat med någon form av samordnande funktion som kan hjälpa till i det här arbetet.

Att man kunde utveckla samarbeten med samhället och näringslivet än mer och då hade det varit fantastiskt om det fanns någon i kommunen som samverkade och höll i trådarna och som hjälpte till med kontakten så man får den hjälpen det hade ju varit perfekt. (Lärare)

3.8.5 Samarbeten och flexibilitet

Vad gäller samarbeten och flexibilitet råder det olika önskemål från de olika intervjuade grupperna. De allra flesta är överens om att det finns ett önskemål om ett större samarbete mellan studie- och yrkesvägledarna och skolans övriga personal. Studie- och yrkesvägledarna trycker specifikt på att samarbetet med rektor utökas och ett önskemål om rektorer som brinner för frågan och som vidare förankrar arbetet ut i arbetslagen. Många vägledare upplever ofta att de får försvara sin roll ute på skolorna inför rektor vilket tar tid från det ordinarie arbetet. I gruppen uttrycks det en önskan om en person som arbetar

mot rektorerna för att rektorerna ska bli införstådda i vägledarnas arbetsuppgifter.

Jag vill slå ett slag för en person som arbetar väldigt tydligt mot cheferna på skolorna så att vi inte behöver hamna i de där diskussionerna. Vi ska kunna göra vårt jobb [...] vi ska inte samtidigt behöva försvara vår roll. (Studie- och yrkesvägledare)

Många av de intervjuade rektorerna och till viss del några av lärarna uttrycker också en önskan om ett djupare samarbete med studie- och yrkesvägledarna och dessutom en önskan om att flexibiliteten bland vägledarna ökar. Även personerna på chefsnivå tar upp problematiken kring deras upplevelse av studie- och yrkesvägledarnas fyrkantighet och önskar att vägledarna i högre grad kunde anpassa sig efter det behovet som finns på respektive skola.

Det är ofta uppdraget uppfattas som ganska fyrkantigt och där hade själva enheten och den personalen som jobbar där vunnit så mycket på att se sig själva som den här lite mera amöban att kunna anpassa rollen utifrån rådande förutsättningar ute på respektive enhet eller skola där de jobbar. Det är klart att elevklientelet ser olika ut och därför blir det ju att rektorns kravbild kommer se lite olika ut eftersom det är olika förutsättningar som man har att jobba med [...] jag önskar att man mer hade kunde tillåta att det ser lite olika ut beroende på förutsättningar. (Person på chefsnivå)

Av de lärare som intervjuats lyfter framförallt gymnasielärarna att de gärna skulle se att det fanns ett större samarbete med studie- och yrkesvägledarna kopplat till elevernas poängplaner och individuella val.

Generellt finns det även uttryckt på chefsnivå att en framtidsvision är att alla som arbetar runt eleverna ser att de tillsammans behöver arbeta med elevernas studie- och yrkesvägledning.

Att man har en plan som alla rektorer och studie- och yrkesvägledningen den enheten är överens om att det här är det absolut bästa, det här ska vi genomföra [...] det här ska vi göra tillsammans och att man inser att man måste göra det tillsammans, där är vi inte än (Person på chefsnivå)

Intervjuerna visar att önskan om samarbete mellan de olika yrkeskategorierna finns uttalat i de allra flesta grupper men vad de ska samarbeta kring råder det delade meningar om. Mycket på grund av att det finns en otydlighet i vad som ingår i vägledarnas uppdrag alternativt olika uppfattningar om vad som ingår i vägledarnas uppdrag.

Ytterligare en aspekt som främst lyfts från ett par av de intervjuade nyckelpersonerna är en önskan om en ökad samverkan mellan studie- och yrkesvägledarna och elevhälsoteamet och att studie- och yrkesvägledarna i högre grad blir inkopplade vid övergångar mellan skolformer samt vid ärenden där elever börjar vackla.

Istället för att ungdomarna ska hoppa av gymnasiet behöver vi på alla sätt, alla funktioner, inte minst vägledningen jobba ännu tigare när ungdomar börja vackla och säger att det här är inte kul längre. [...] Där ska vägledningen kopplas in, när en elev börjar vara hemma. (Nyckelperson)

Av de som intervjuats finns det önskemål från såväl lärare, rektorer och nyckelpersoner gällande en röd tråd och ett samarbete kring arbetet med studie- och yrkesvägledningen. Samarbetet som syftas på är det mellan olika årskurser, mellan olika skolor och mellan olika skolformer. Vad gäller den röda tråden uttrycker många av de intervjuade att arbetet bör starta redan i förskolan.

Sedan försöker jag ju och har lyckats några gånger, för det är väl också ett utvecklingsområde, att vi lärare som undervisar på högstadiet faktiskt har ordentliga samverkans-, läroprojekt med gymnasiet. Alltså varför gör vi inte mer av detta, det är så dumt att det inte är sant. (Lärare)

4. Slutsatser och reflektion

Som framkommer i resultatet finns det i Kungsbacka kommun goda förutsättningar för att ge eleverna de verktyg de behöver för att göra väl underbyggda val. Personalen i kommunen uttrycker att de genom struktur från förskolan och uppåt, genom en tydlig ansvarsfördelning och genom ett tätare samarbete kan få än bättre utkastning av det arbete som sker.

Det sker väldigt mycket men det finns inte systematiserat. Att det finns en plan över helheten och att man bygger röda trådar genom innehåll och aktiviteter. (Rektor)

Här nedan presenteras några identifierade områden för fortsatt arbete i Kungsbacka kommun.

4.1 Systematik i arbetet med studie- och yrkesvägledning

Av vad som framkommer i intervjuerna med samtliga professioner saknas det i Kungsbacka kommun en systematik vad gäller arbetet med studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledarna har två framtagna årshjul, ett för grundskolan och ett för gymnasieskolan. Årshjulen som tagits fram utgår ifrån studie- och yrkesvägledning i det snäva perspektivet och i de allra flesta fall har inte skolans övriga verksamhet kopplat på sig på dessa årshjul. Årshjulen är enligt en av de intervjuade nyckelpersonerna något som tagits fram av en projektgrupp på kompetenscentrum med förhoppningen att även lärarna fortsätter arbetet i klassrummet, dock har inte lärarna varit delaktiga i framtagandet av årshjulet.

Materialet är framtaget och lektionstillfällena är framtagna utifrån att lärarna ska kunna fortsätta arbeta med det. Men i vilken utsträckning är det ingen som har koll på. Det finns ingen systematik, det finns ingen kvalitetssäkring på det. (Nyckelperson)

Det finns skolor som har en plan för arbetet med studie- och yrkesvägledningen på skolan och i vissa fall är planen påkopplad på de årshjul som studie- och yrkesvägledarna arbetar efter. Någon rektor uttrycker också att studie- och yrkesvägledningen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet och att arbetet utvärderas och följs upp.

Vi har en ganska löpande dialog och uppföljning med våran SYV. Sen har vi med det i det systematiska kvalitetsarbetet när vi utvärderar läsåret. (Rektor)

Det går inte utifrån intervjuerna att utläsa huruvida någon skolform i högre grad har en systematik i arbetet med studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet. Däremot har ett arbete initierats med rektorerna ifrån gymnasieskolan och en första träff med dessa är inbokad.

4.1.1 Valkompetens, entreprenöriellt lärande och samverkan mellan skola och arbetsliv

Entreprenöriellt lärande och samverkan mellan skola och arbetsliv menar framförallt många av de intervjuade nyckelpersonerna är verktyg som är en hjälp i arbetet med bland annat studie- och yrkesvägledning. Vidare uttrycker många av nyckelpersonerna att valkompetens är något eleverna får med sig genom en väl fungerande studie- och yrkesvägledning. Det framkommer från intervjuerna med samtliga grupper att det arbetas bra med alla tre ovan nämnda områden på många ställen runt om i kommunen, men det ser också olika ut på olika skolor gällande i vilken grad detta arbete sker. Några lärare uttrycker att de ingår i projekt av skiftande slag kopplat till entreprenöriellt lärande så som Framtidsfrön, Ung Företagsamhet, First Lego League och ett projekt kring Värdeskapande pedagogik. Enligt en av de intervjuade nyckelpersonerna ska det i kommunen finnas en strategi för arbetet med entreprenöriellt lärande och samverkan mellan skola och arbetsliv men att denna inte är förankrad bland personalen.

Vi har våran strategi och den innefattar egentligen både entreprenöriellt lärande och samverkan skola omvärld men inte specifikt valkompetens. [...] det var tjugofyra personer som var med och jobbade fram strategin. [...] sen togs den av de båda politiska nämnderna och sedan är min uppfattning att den inte jobbas med över huvud taget. (Nyckelperson)

Det finns alltså en uttalad strategi i kommunen vad gäller entreprenöriellt lärande och samverkan skola omvärld som inte förankrats till övrig personal. På vissa skolor beskriver lärare och rektorer att framförallt entreprenöriellt lärande är ett fokusområde och stundtals finns det också en plan för detta arbete. Det framkommer dock genom samtliga intervjuer att det i de flesta fall inte finns en plan eller

en systematik i arbetet med tre ovan nämnda områdena utan mycket hänger på att rektor och personal brinner för frågorna.

En del av Kungsbacka kommuns strategi säger att eleverna ska ha god kännedom om arbetslivet i dess olika former som om vilka vägar som är möjliga för att gå vidare till nästa utbildningsnivå, finna alternativa utbildningsvägar eller gå ut i arbetslivet. Intervjuerna med eleverna visar att många upplever att de har tillräcklig kunskap för att göra sitt gymnasieval, men ett par elever uttrycker att de inte har tillräcklig kunskap för det framtida arbetslivet. Vidare beskriver ett fåtal elever att det inte inom skolans ämnen skett någon direkt samverkan med omvärlden.

En annan del av Kungsbacka kommuns strategi säger att elever ska vara tränade i ett entreprenöriellt förhållnings-sätt till livet. De flesta tillfrågade eleverna anser att skolan lyckats med detta och gett dem förutsättningar att tro på sig själv och sina idéer.

4.1.2 Systematik som bidrar till likvärdighet

Något som är återkommande vid samtliga intervjuer är det faktum att arbetet med studie- och yrkesvägledning ser olika ut på olika skolor. Studie- och yrkesvägledarna har genom sina årshjul skapat en likvärdighet kring studie- och yrkesvägledning i det snäva perspektivet men någon liknande likvärdighet finns inte kring studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet.

En av nyckelpersonerna uttrycker att studie- och yrkesvägledarnas årshjul inte är välkända ute på skolorna och att arbetet med dessa faller när de inte kommuniceras ut till verksamheterna. I intervjuerna med lärarna och rektorerna uttrycks det ändå att många har kännedom om att det finns ett årshjul men i många fall finns inte förståelsen om att det finns en tanke från Kompetenscentrums sida angående att skolans övriga arbete bör kopplas på de redan existerande årshjulen. Problematiken ser inte ut att vara att det saknas en kunskap om de årshjul som Kompetenscentrum tagit fram utan snarare att många skolor av olika anledningar inte planerat sin egen verksamhet gällande studie- och yrkesvägledning kopplat till dessa årshjul. Detta i sin tur bidrar till att det ser olika ut på många skolor och som någon studie- och yrkesvägledare uttrycker blir det

beroende på vem eleverna har som lärare och hur pass intresserad denna är av att arbeta med vägledningsfrågor kopplat till undervisningen.

Det finns i kommunen en tanke kring att varje skola ska få utforma sitt eget arbetssätt utifrån den framtagna strategin. Som nämnts tidigare har dock arbetet med strategin stannat av enligt en av de intervjuade nyckelpersonerna.

Vi har tagit fram en gemensam strategi för vissa områden sen har vi sagt att varje skola måste ha sitt arbetssätt. Vi vill att det ska vara likvärdigt men inte likadant. (Nyckelperson)

4.1.3 Utvärdering som en del av det systematiska arbetet

Av de intervjuade lärarna och rektorerna är det endast ett fåtal som uttrycker att studie- och yrkesvägledning är en del av deras systematiska kvalitetsarbete. Ett par rektorer lyfter att de lagt in det som en punkt i det systematiska kvalitetsarbetet och att de här följer upp och utvärderar arbetet.

Jag tog med det som en punkt i det systematiska kvalitetsarbetet och då var det bland annat den utbildningen [Skolverkets utbildningspaket skola arbetsliv]. Att vi ska följa upp den när den startar och sedan se sen under läsåret [...] att mäta vilket utfall den faktiskt har gett oss. (Rektor)

Av vad som framkommer i intervjuerna med lärarna och rektorerna är arbetet med studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet och aktiviteterna kopplat till detta något som inte utvärderas i särskilt hög grad ute på skolorna i kommunen. Ett par av de intervjuade lärarna uttrycker att de önskar att det i högre grad fanns parametrar för att mäta och utvärdera olika insatser. Bland annat lyfts här närvaron vid studiebesök kontra närvaron vid skolförlagd undervisning. Här saknar tidigare nämnda lärare strukturerna för exempelvis utvärdering av olika insatser.

Att hitta parametrar för att mäta mervärdet i att göra på ett annat sätt tror jag är viktigt. Jag kan inte göra en massa extra säger ju alla. Det är dem vi har att jobba emot [...] det är där vi behöver hjälp vi som är på golvet. Vi kan ju inte både stå på golvet och tillverka kunskap samtidigt som vi ska skapa strukturerna. Fixa strukturerna så är vi med. (Lärare)

4.2 Definition av roller och samarbeten dem emellan

I intervjuerna framgår det att det finns en otydlighet i vad som ingår i de olika yrkesrollernas arbetsuppgifter. Vad gäller studie- och yrkesvägledarna finns det många åsikter kring vad som ingår i rollen och för lärare och rektorer är det snarare så att det är en otydlighet vad deras roll innebär kopplat till studie- och yrkesvägledning. Detta i sin tur leder till att många av de intervjuade upplever andra som fyrkantiga och ovilliga att bjuda in till samarbete.

4.2.1 Studie- och yrkesvägledaren

Vad gäller professionen studie- och yrkesvägledare uttrycker både lärare och rektorer i hög grad att de inte har möjlighet att ta hjälp av vägledaren på det sätt som de önskar. Några rektorer och personer på chefsnivå uttrycker att de ibland kan uppleva studie- och yrkesvägledarna som fyrkantiga då dessa stundtals tackar nej till arbetsuppgifter som de menar inte ingår i deras uppdrag. Övervägande del av vägledarna å andra sidan uttrycker att det lätt blir så att deras tid får gå till arbetsuppgifter som inte ingår i deras tjänst. Vägledarna uttrycker att deras främsta uppgifter är att få eleverna att se möjligheter, att få eleverna att vidga sina vyer, att ge eleverna underlag att göra genomtänkta val. Många av studie- och yrkesvägledarna uttrycker att det är genom samtalen främst som detta arbete sker och chefen över vägledarna trycker också på vikten av att använda vägledarna till det som de är experter på, vilket enligt hen är att vara skickliga samtalsledare.

Lärare och rektorer ser å andra sidan gärna att vägledarna kan vara delaktiga vid arbetet med poängplaner och i arbetet med elevernas individuella val på gymnasieskolan. Såväl lärare som studie- och yrkesvägledare lyfter att de gärna i än högre grad samarbetar i klassrummet men att scheman och brist på tid försvårar detta samarbete.

Andra önskemål som lyfts ifrån nyckelpersoner är att studie- och yrkesvägledarna i än högre grad är delaktiga vid övergångar och då framförallt även för de elever som börjar vackla. Det finns också önskemål om att studie- och yrkesvägledarna coachar lärarna i arbetet med att få in studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

En uppgift jag tycker skulle ligga på studie- och yrkesvägledaren det är att handleda, stötta och vägleda personal mycket mer, det tycker inte jag görs. Det händer att någon lärare eller något arbetslag frågar om vi kan få stöd i detta men det finns ingen systematik i det. Där behöver man ha den handledande rollen, de är ändå proffs på det. (Nyckelperson)

Vad som blir tydligt är att de allra flesta av de intervjuade har en åsikt kring vad som ingår i studie- och yrkesvägledarens uppdrag men dessa åsikter går i hög grad isär vilket visar på en otydlighet kring rollen studie- och yrkesvägledare.

4.2.2 Övriga yrkeskategorier

För rektorer och lärare finns det en otydlighet framförallt vad deras roll är kopplat till studie- och yrkesvägledning. Av lärarna är det framförallt de på gymnasieskolans yrkesprogram samt lärarna i svenska och samhällskunskap som ser en naturlig koppling mellan sitt ämne och studie- och yrkesvägledning. Även förskollärarna visar genom intervjuerna att de får in detta som en naturlig del av den dagliga verksamheten. Överlag visar intervjuerna med lärarna att det inte finns en direkt beskrivning i kommunen eller ute på skolenheterna kring deras roll kopplat till arbetet med studie- och yrkesvägledning och att det inte direkt är något som diskuterats på de respektive skolorna. Studieplaner lyfts även bland ett par av personerna på chefsnivå som en uppgift som även lärarna slår ifrån sig.

Att äga den studieplanen tillsammans elev, mentor, studie- och yrkesvägledare. Att bolla saker tillsammans. Sådant som framkommer i den och sådant som behöver ändras. Det har jag också alltid sett som en enorm styrka både om eleven förstår den, mentorn är ett bollplank och studie- och yrkesvägledaren aktivt är en medspelare i den processen. Det är då man kan komma verkligen framåt i att arbeta med studieplaner, det är då den blir ett verktyg. Det har jag saknat här också både egentligen från att mentorer slår ifrån sig det och studie- och yrkesvägledarna. (Person på chefsnivå)

4.2.3 Samarbeten

Intervjuerna vittnar om att det finns en otydlighet kring vem som ska göra vad och vad som ingår i framförallt studie- och yrkesvägledarens arbetsuppgifter. Detta skapar

en viss frustration mellan yrkeskategorierna, vilket i sin tur försvårar samarbetet. En del av de intervjuade rektorerna och även personer på chefsnivå vittnar om att de känner sig låsta då de dels inte har möjligheten att styra över storleken på vägledarnas tjänster och dels inte har möjlighet att använda sig av studie- och yrkesvägledarna på det sätt som de önskar. Ett exempel som lyfts är delaktighet i arbetet med poängplaner.

Vid många av intervjuerna framkommer det att de intervjuade personerna inte till fullo ser att ett förändringsarbete ligger hos dem själva utan det snarare är någon annan som behöver förändra sitt arbetssätt. En av de intervjuade nyckelpersonerna uttrycker också att hen försökt diskutera själva innehållet i vägledarnas uppdrag kopplat till de behov verksamheten har men hens upplevelse är att det inte finns någon förståelse för detta och ingen önskan om att mötas på mitten. I de fall där studie- och yrkesvägledningen fungerar väl på en enhet vittnar de intervjuade personerna också om att det finns ett gott samarbete mellan de olika yrkeskategorierna. Detta tyder på att ett gott samarbete är en framgångsfaktor i arbetet med att få en väl fungerande studie- och yrkesvägledning.

Det finns ett samarbete mellan studie- och yrkesvägledaren de andra yrkesgrupperna på skolan. Initiativen kommer från båda håll. (Rektor)

4.3 Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar

Genomlysningen av studie- och yrkesvägledningen i Kungsbacka kommun visar på att många av de intervjuade lärarna och rektorerna inte fullt ut är medvetna om sitt ansvar kopplat till studie- och yrkesvägledning och det uttrycks bland nästan samtliga yrkesgrupper att studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar inte fungerar fullt ut. En av de intervjuade lärarna uttrycker problematiken kring att ett område är allas ansvar och att det inte finns specificerat vem som ska göra vad.

Det finns ingen etikett på vilket ämne som ska göra det så alla skjuter ifrån sig det och så tror man att någon annan gör det och så gör ingen det. Där tror jag att man måste vara mycket mer specifik. (Lärare)

Det finns definitivt skolor i kommunen där arbetet med studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar fungerar väl. Framgångsfaktorerna här ser ut att vara rektorer och lärare som brinner för frågan, en plan kring arbetet med studie- och yrkesvägledning och att detta är en del av det systematiska kvalitetsarbetet samt ett fungerande samarbete med skolans studie- och yrkesvägledare.

4.3.1 Lärare och rektors ansvar

Intervjuerna visar på att studie- och yrkesvägledningen som hela skolans ansvar försvåras av att lärare och rektorer av olika anledningar inte fullt ut ser sitt ansvar i arbetet med studie- och yrkesvägledningen på skolan. När frågan ställs kring vem som ansvarar för studie- och yrkesvägledningen på skolan är det få lärare som uttrycker att ansvaret ligger hos alla. Istället lyfter de organiseringen av studie- och yrkesvägledarna och att ansvaret för dessa ligger under Kompetenscentrum. Det är först när intervjuerna explicit frågar vilket ansvar de som lärare har i arbetet med studie- och yrkesvägledning som någon av de tillfrågade lärarna uttrycker att även de naturligtvis har ett visst ansvar.

Självklart har man ju ett visst ansvar men det handlar ju mycket mer om, kanske inte så systematiskt, mentorstid och sådana saker då hamnar man ju ofta i att man diskuterar olika frågor. Jag kan hamna i samhällskunskapen i jätteintressanta diskussioner om lagar, arbetsmarknaden, hur man ska tänka och sådana saker. (Lärare)

Även rektorerna fick samma fråga som lärarna gällande vem som ansvarar för studie- och yrkesvägledningen på skolan och många av dem fastnar även de i tänket att den som har uppdraget för att ge eleverna studie- och yrkesvägledning är vägledarna. Rektorerna menar många gånger att de ansvarar för frågan men att de inte styr över vägledarna. Få rektorer lyfter att det är hela skolans ansvar och få visar på att de är insatta i hur övrig personal på skolan arbetar med studie- och yrkesvägledning. De lägger istället i många fall över ansvaret på studie- och yrkesvägledaren. Någon rektor uttrycker att det främst är ämnena som styr huruvida lärarna arbetar med studie- och yrkesvägledningen på skolan och att hen inte är delaktig i den planeringen.

Jag tror i de flesta fall att lärare tittar på det utifrån ämnesområden och ämnen. Vad är det för centralt innehåll. Då kommer det här med yrken och samhället in. Då jobbar man ju med det. Men det är inget som jag är inbegripen i den planeringen utan där styr ju ämnenas innehåll väldigt mycket. (Rektor)

I framförallt GY11 och Gys13 läggs det vikt på att personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke (2.4). I exemplet ovan och av vad som framgår i intervjuerna överlag är det snarare kursplanerna och ämnena som öppnar möjligheter för studie- och yrkesvägledning i undervisningen och inte en ansvarsfördelning som gjorts utav rektor eller att lärarna själva ser sitt ansvar kopplat till frågan.

4.3.2 Ansvaret över studie- och yrkesvägledarna

De allra flesta är överens om att det yttersta ansvaret för studie- och yrkesvägledningen på skolan vilar på rektorn. Dock återkommer de intervjuade ofta till vem som bör äga ansvaret över studie- och yrkesvägledarna som profession. Huruvida ansvaret för studie- och yrkesvägledarna bör ligga under Kompetenscentrum eller om rektor bör vara chef över dessa råder det delade meningar om bland yrkesgrupperna. Precis som tidigare nämnts uttrycker studie- och yrkesvägledarna att de är nöjda med den organisation som finns idag och att detta skapar en likvärdig studie- och yrkesvägledning. Detta stöds av några av de intervjuade personerna på chefsnivå och även av någon av de intervjuade rektorerna.

Utefter så som vi jobbar nu, det stärker oss i likvärdigheten att vi blir samlade. (Studie- och yrkesvägledare)

Många lärare och rektorer uttrycker det dock som ett problem att rektor inte är chef över vägledarna och att de på så vis inte kan styra över dennes arbetsuppgifter. Detta styrks även av ett par av personerna på chefsnivå som menar att de känner sig låsta då de inte kan styra över vägledarnas arbetsuppgifter utifrån de behov som finns i verksamheten. Här uttrycker vägledarna snarare att de ser en risk med att ha rektor som chef då det skulle kunna läggas på dem arbetsuppgifter som inte tillhör uppdraget.

På de skolor där nuvarande organisering av studie- och yrkesvägledarna fungerar väl ser framgångsfaktorerna ut att vara ett nära samarbete mellan yrkesgrupperna samt en flexibilitet bland samtliga yrkesgrupper. Studie- och yrkesvägledaren är en naturlig del av skolans övriga verksamhet och har en tät dialog med skolans rektor.

5. Avslutning och rekommendationer

GR Skola Arbetslivs genomlysning visar att det i Kungsbacka kommun finns många goda exempel kopplat till studie- och yrkesvägledning både i det snäva och i det breda perspektivet. Studie- och yrkesvägledarnas årshjul bidrar till likvärdighet gällande studie- och yrkesvägledning i det snäva perspektivet. Kommunens fokus på det entreprenöriella lärandet visar sig genom att detta är en naturlig del av många skolors arbete. Arbetet med studie- och yrkesvägledning i det breda perspektivet försvåras stundtals på grund av en otydlighet kring vem som ska göra vad och varför.

För att få full utväxling i alla skolor och skolformer behöver:

- **arbetet systematiseras,**
- **roller, ansvar och arbetsuppgifter förtydligas**
- **samarbeten förbättras ytterligare**
- **mål och handlingsplaner kommuniceras och implementeras**

5.1 Systematisera arbetet och förtydliga roller

För att studie- och yrkesvägledning i Kungsbacka kommun ska bli hela skolans ansvar rekommenderar GR Skola Arbetsliv att kommunen utifrån politiskt uppsatta mål skapar en handlingsplan över arbetet med studie- och yrkesvägledning i det snäva och det breda perspektivet. Handlingsplanen bör innehålla mål och riktlinjer som går att följa upp samt som går att anpassa till den egna verksamheten. För att handlingsplanen ska kunna bli ett redskap i arbetet behöver flera yrkesgrupper involveras och få delta i arbetet med handlingsplanen, såsom lärare, rektorer, studie- och yrkesvägledare och annan skolpersonal. Kan Kungsbacka kommun dessutom få med sig det lokala arbetslivet i arbetet med handlingsplanen skulle detta kunna ge positiva effekter för arbetet med samverkan skola och arbetsliv. Naturligtvis bör arbetet utgå ifrån och inspireras av de redan framtagna årshjulen för grundskolan och gymnasieskolan.

Genomlysningen som gjorts visar att det finns goda exempel i kommunen och det arbete som redan görs bör utvecklas och systematiseras genom att lyftas in i en eventuell handlingsplan. Ytterligare en viktig aspekt som bör tydliggöras genom handlingsplanen är verksamheters och yrkesrollers ansvar kopplat till studie- och yrkesvägledning. Tydliga rollbeskrivningar behöver göras och en tydlig ansvarsfördelning bör framgå.

5.2 Förbättra samarbetet

Det GR Skola Arbetslivs genomlysning visar på är att studie- och yrkesvägledarna och övriga yrkeskategorier i Kungsbacka kommun står relativt långt ifrån varandra och att samarbetet dem emellan stundtals vacklar. Längre fram i rapporten (kap 6.1) presenteras förutsättningar för samarbete som en framgångsfaktor i arbetet med studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar. Genom gemensamma utbildningsinsatser finns förutsättningar för att skapa en gemensam målbild samt för att öka samarbetet mellan olika personalgrupper. Utbildningsinsats med fokus på kollegialt lärande rekommenderas. Genom kollegialt lärande kan lärare, rektorer, studie- och yrkesvägledare och annan skolpersonal tillsammans analysera och utvärdera arbetet med studie- och yrkesvägledning. Ytterligare utbildningsinsatser som rekommenderas är hjälp i arbetet med att få in studie- och yrkesvägledning i klassrummet, hjälp i arbetet med att arbeta med elevernas valkompetens samt stöd i arbetet med att bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller av kulturell bakgrund.

5.3 Kommunicering och implementering

Det genomlysningen många gånger visar är att det i Kungsbacka kommun i flera fall finns uppsatta mål, riktlinjer och handlingsplaner för olika arbetsområden såsom bland annat entreprenörskap. Många gånger stannar dessa mål och planer på politik- och förvaltningsnivå. GR Skola Arbetslivs rekommendation för att Kungsbacka kommun till fullo ska kunna kommunicera och implementera ett eventuellt förändringsarbete och en eventuell handlingsplan kopplat till studie- och yrkesvägledning är

att rektorerna involveras i ett tidigt skede i detta arbete. Kommunen bör också skapa en systematik i arbetet så att frågorna hålls levande och så att utvecklingsarbetet inte stannat upp efter själva implementeringsperioden. Uppföljning och utvärdering är två viktiga delar i utvecklingsarbetet och för att skapa en systematik och kring detta behövs det skapas metoder, verktyg, rutiner och arbetssätt. Ytterligare en viktig aspekt i förändringsarbetet är att det finns rutiner kring hur beslutsfattare får återkommande återkopplingar angående hur utvecklingsarbetet framskrider så att det finns möjlighet till att skruva på idéer samt eventuellt sätta in extra resurser där detta behövs. En handlingsplan måste vara ett levande dokument som kan justeras på efter hand.

Vidare rekommenderar GR Skola Arbetsliv att stor vikt läggs vid förankring till skolans personal genom såväl mejl som muntlig information. Vid träffar med skolpersonalen bör ett eventuellt förändringsarbete kunna motiveras samt att det behöver förtydligas varför denna form av förändring är viktig. Personalen ska ha möjlighet att ställa frågor, komma med inspel samt få en klarhet i vad som förväntas av dem. Då genomlysningen också visar på att det finns lärare och rektorer ute på skolorna som brinner

för frågan är det viktigt att fånga upp dessa och använda dem som ambassadörer i förändringsarbetet. Studie- och yrkesvägledarna är viktiga som en cochande roll i hur studie- och yrkesvägledningen på ett bra sätt kan bli en del av undervisningen i skolans alla ämnen. Styrning och handledning är två viktiga faktorer i arbetet med att skapa förutsättningar för studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar, här har politiker och förvaltning en viktig roll. För ytterligare läsning och inspiration i arbetet med studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar finns en kompletterande del med framgångsexempel från tre av Sveriges kommuner. Denna hittas i bilaga två.

GR Skola Arbetsliv ser att en innovativ och tänkvärd lösning som däremot inte styrks av någon aktuell forskning på området hade varit att en ny roll etablerades med fokus på att processleda arbetet mot såväl lärare som elever. Alternativt att ett nytt ämne införs förslagsvis rörande arbetsmarknadskunskap.

Fig. Bilden är ett förtydligande av GR Skola Arbetslivs rekommendation gällande arbetsgång i skapandet av lokala handlingsplaner.

Bilaga 1 frågeguide

Denna frågeguide är en grundmall som med små justeringar anpassats efter fokusgruppernas professioner och bakgrund.

Studie- och yrkesvägledaren

- 👉 Hur organiserar ni studie- och yrkesvägledarens arbetsuppgifter?
- 👉 Vilka resurser tilldelar ni studie- och yrkesvägledaren? (I tid, pengar, fortbildning?)
- 👉 Vad tycker ni fungerar bra idag med er studie- och yrkesvägledare? Vad skulle ni önska mer av er studie- och yrkesvägledare?
- 👉 Hur bidrar ni till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social, eller kulturell bakgrund?

Studie- & yrkesvägledning

- 👉 Hur arbetar ni med att säkerställa att det finns rutiner och metoder för att planera, utvärdera och utveckla studie- och yrkesvägledningen på skolan?
- 👉 Vet du om det finns samarbeten mellan professionerna på skolan gällande studie- och yrkesvägledning?
- 👉 Vem tar i så fall initiativet till detta?
- 👉 Hur arbetar ni med att systematisera, synliggöra och stärka det arbetet med studie- och yrkesvägledning som redan görs?
- 👉 Hur arbetar ni utifrån styrdokumentet?
- 👉 Det ökade antalet nyanlända som kommit till Kungsbacka kommun ställer eventuellt andra krav på studie- och yrkesvägledningen. Vilka förutsättningar har ni gett personalen att hantera detta?

Ansvarsfördelning

- 👉 Vem är ansvarig för Studie- och yrkesvägledningen på skolan? Varför då?
- 👉 Vilket ansvar har ni gällande studie- och yrkesvägledningen på skolan?

Valkompetens

- 👉 Arbetar ni med elevernas valkompetens? I så fall på vilket sätt?
- 👉 Vems uppdrag är det att arbeta med elevernas valkompetens?
- 👉 Har ni i verksamheten tillsammans diskuterat hur ni ska arbeta med elevernas valkompetens?

Entreprenöriellt lärande

- 👉 Arbetar ni med elevernas entreprenöriella förmågor? I så fall på vilket sätt?
- 👉 Har ni i verksamheten tillsammans diskuterat hur ni ska arbeta med entreprenöriellt lärande? I så fall hur? Ämnesövergripande, hela personalstyrkan?

Samarbete kring studie- & yrkesvägledning (inom skolan, mellan olika skolformer, mellan olika skolor)

- 👉 Hur arbetar man i de yngre/äldre åldrarna kring studie- & yrkesvägledning?
- 👉 Finns det någon utarbetad strategi kring hur man ska arbeta med studie- & yrkesvägledning från förskolan till gymnasieskolan (inom Kungsbacka), det vill säga en röd tråd? I så fall hur ser denna strategi ut?
- 👉 Beskriv ert samarbete med andra skolformer vad gäller studie- & yrkesvägledning?
- 👉 Beskriv ert samarbete med andra skolor vad gäller studie- & yrkesvägledning?

SSA

- 👉 Ge korta exempel på hur ni samverkar med arbetslivet (t.ex. prao/apl)
- 👉 På vilka andra sätt arbetar ni för att ge eleverna god kännedom om yrkeslivet och vägen ut i arbetslivet?
- 👉 Hur organiseras samverkan med arbetslivet? (Enskilda kontakter, företagsbank etc.)
- 👉 Hur skulle samverkan med arbetslivet kunna bli bättre och vilken hjälp skulle ni behöva ha för att nå dit?
- 👉 Hur arbetar skolan med att utveckla kontakter med företag?

Made by Kungsbacka

- 👉 Känner ni till Made by Kungsbackas arbete?
- 👉 På vilket sätt använder du dig av Made by Kungsbacka?
- 👉 På vilket sätt ser du att Made by Kungsbacka kan vara till hjälp i ert arbete med studie- & yrkesvägledning?
- 👉 Finns det några andra externa aktörer som är till hjälp i ert arbete kring studie- och yrkesvägledning?

Framtid

- 👉 I den bästa av världar, hur skulle då studie- och yrkesvägledning och samverkan mellan skola och arbetsliv fungera i Kungsbacka kommun?

Bilaga 2 Goda exempel från tre av Sveriges kommuner

Redan i slutet av 1970-talet visade utvärderingar att de målformuleringar som fanns kring vägledning och arbetet med skola-arbetsliv hade liten genomslagskraft i skolans praktik. Anders Lovén konstaterar i sin forskningsöversikt *Karriärvägledning* (2015) att just hela skolans ansvar över studie- och yrkesvägledning fortfarande inte levs upp till (Lovén 2015, 25). Det visar även Skolinspektionens granskning *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan* av 34 skolor, där studie- och yrkesvägledningen var lågt prioriterad i de granskade skolorna och att ansvaret ofta trillade mellan stolarna (Skolinspektionen 2013, 6). Trots olikheter i andra avseenden uppvisade de granskade skolorna liknande brister i sin studie- och yrkesvägledning - inte en enda av de granskade skolorna hade ett fungerande arbete för att

planera, följa upp och utvärdera studie- och yrkesvägledningen (ibid. 10). Samtidigt som det uppenbarligen finns brister i studie- och yrkesvägledningen råder det enligt Lena Jutdal ingen tvekan om att samhällets förväntningar på studie- och yrkesvägledningen är mycket höga (2015, 119). Dessutom konstaterar Lovén att det idag finns en större konkurrens inom utbildningssystemet än tidigare, vilket innebär fler valalternativ för den enskilde individen. Vidare är många yrken idag svårare att entydigt beskriva och förändringstakten i arbetslivet är högre än tidigare - faktorer som innebär att den enskilde individen är i behov av en kvalitativ studie- och yrkesvägledning (Lovén 2015, 45).

Framgångsfaktorer – samverkan och flexibilitet

Som en del av uppdraget från Kungsbacka kommun ska GR Skola Arbetsliv vid GR Utbildning ge exempel på framgångskommuner inom området för studie- och yrkesvägledning, vilket med bakgrund av ovan beskrivning är något svårt. Efter kontakt med såväl Skolverkets ansvariga för studie- och yrkesvägledning Mikaela Zelmerlöw som forskare inom området – Anders Lovén samt Lisbeth Lundahl – konstateras att det inte finns någon kommun som har en helt fungerande studie- och yrkesvägledning i såväl bred som snäv bemärkelse. Likväl finns det kommuner som har kommit en bit på vägen, där tre här har valts ut för en mer djupgående presentation. Kommande text tar avstamp från de sex framgångsfaktorer för studie- och yrkesvägledning som kunde urskönjas efter Sveriges kommuner och landstings (SKL) studie från 2013, *Framtidsval och arbetsliv*. Det ska påpekas att Kungsbacka kommun var en av de kommunerna som SKL besökte och inkluderade i sin studie. Enligt SKL:s studie (2013) återfinns skillnader i de granskade kommunerna, men trots det kunde flera likheter i kommunernas arbete med studie- och yrkesvägledning identifieras. Dessa likheter har sammanfattats till sex punkter, där det konstateras att det är en styrka för arbetet med studie- och yrkesvägledning om:

1. Det finns politiskt satta mål för verksamheten med återrapportering till politiken. Målen har konkretiserats i arbetsplaner med en tydlig ansvarsfördelning (SKL 2013, 7).
2. Studie- och yrkesvägledningen upplevs vara hela skolans ansvar. Det finns förutsättningar för samarbete och kollegialt lärande mellan vägledarna och mellan vägledare och annan skolpersonal (SKL 2013, 7).
3. Studie- och yrkesvägledarna arbetar tillsammans med gemensamma metoder, verktyg och arbetsmaterial. Där det är möjligt arbetar vägledarna i mer än en skolform (SKL 2013, 7).
4. Vägledningen utgår från elevens behov. Det finns en bredd i vägledningsinsatserna, vilket ökar tillgängligheten för eleverna (SKL 2013, 7).
5. Det finns strukturerade kontakter med det omgivande samhälls- och arbetslivet och med lokala arbetsgivare (SKL 2013, 7).
6. Nya arbetssätt har förankrats hos både vägledare och rektorer och tid har avsatts för att de ska kunna implementeras och utvecklas (SKL 2013, 7).

Huddinge kommun

I Huddinge kommun finns exempel på hur samverkan gällande studie- och yrkesvägledning tar sig uttryck genom att det finns ett dokument¹ med en tydlig ansvarsfördelning professioner emellan, samt hur arbetet med vägledning systematiseras genom uppföljning och utvärdering.

Under hösten 2013 genomfördes en processkartläggning över elevers övergång från grundskola till gymnasieskola och utvecklingsområden identifierades. Bland annat skiljer sig studie- och yrkesvägledningen mycket åt mellan de olika grundskolorna, delvis till följd av olikheter i studie- och yrkesvägledarens omfång på tjänsten. Kartläggningen visade också att olika insatser behövs till olika elever på olika skolor – vilket då inte möttes. En projektgrupp fick i uppgift att utforma ett strategidokument för studie- och yrkesvägledningen som skulle uppfylla lagstiftningens krav gällande studie- och yrkesvägledningen i läroplaner, skollag, förordningar och skolverkets allmänna råd. Utifrån kartläggningen skulle förbättringsåtgärder implementeras vilka också skulle stödjas upp av ovan nämnda strategidokument.

Grundskolan

I strategidokumentet tydliggörs de studie- och yrkesvägledande momenten från grundskolans årskurs ett till gymnasieskolans årskurs tre samt vidare in i vuxenutbildningen. Momenten är en minsta gemensamma nämnare för respektive skolas arbete och ska följas upp i varje skolas systematiska kvalitetsarbete. Skolans mål för varje elev med utgångspunkt från läroplanen, moment eller aktivitet för att uppnå det målet samt vem som ska genomföra arbetet samt vem som har ansvar över att arbetet genomförs beskrivs för varje verksamhet.

Grundskolorna ska följa upp studie- och yrkesvägledningen i det systematiska kvalitetsarbetet. I strategidokumentet presenteras det som att det är centralt i det systematiska kvalitetsarbetet om eleven:

- ✎ Kan granska sina egna valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden.
- ✎ Har inblick i närsamhället och dess arbete, förenings- och kulturliv.
- ✎ Har kännedom om möjlighet till fortsatt utbildning i Sverige och andra länder.

För att kontrollera detta ska grundskolorna därför göra självskattningar utifrån om:

- ✎ Eleven har tillgång till kontinuerlig vägledning och vägledning inför val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.
- ✎ Elevens studie- och yrkesval begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund.
- ✎ Rektorn tar sitt ansvar för att studie- och yrkesvägledningen genomförs som en integrerad del av utbildningen samt genom information och vägledning inför val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.
- ✎ Huvudmannen har god kännedom om målen för studie- och yrkesvägledningen och tar ansvar för att den genomförs i enlighet med målen.

De resultat som självskattningen ger, identifierar vilka områden som kan behöva läggas fokus på.

Gymnasieskolan och vuxenutbildningen

Gymnasieskolornas och vuxenutbildningens arbete med studie- och yrkesvägledning följs upp genom frågor i de årliga elevenkäterna som görs för alla i årskurs två på gymnasieskolan, för de inom introduktionsprogrammen samt inom vuxenutbildningen. Enkätresultaten analyseras och förbättringsområden ringas in i skolornas systematiska kvalitetsdokument.

Skolbyten och avbrott från gymnasieskolan registreras i ett datasystem och följs upp genom att det synliggörs i kommunens lednings- och informationssystem. Att rektorn tar sitt ansvar för att studie- och yrkesvägledningen genomförs som en integrerad del av utbildningen samt genom information och vägledning inför val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning följs upp i kvalitetsdialoger i samband med delårsrapporteringen.

¹ Strategidokument för Studie- och yrkesvägledning i Huddinge kommun: <http://docplayer.se/5915261-Riktlinjer-for-studie-och-yrkesvaegledning-i-huddinge-kommun.html>

Kramfors kommun

I Kramfors kommun finns faktiska exempel på hur samverkan och flexibilitet kommer till uttryck gällande studie- och yrkesvägledningen. Exempelvis samverkar enheten för studie- och yrkesvägledningen, vägledningscentrum, med kommunens asylsammansordnare, med enheten för det kommunala aktivitetsansvaret samt med andra professioner inom skolan och arbetslivet genom olika mässor. Studie- och yrkesvägledningen är flexibel genom att insatser följs upp och utvärderas så att arbetet följer elevernas behov. Kramfors kommun har delat upp studie- och yrkesvägledningen i tre likvärdigt viktiga områden; Vägledning, Samverkan skola-arbetsliv och Entreprenörskap i skolan, där samtliga kommunens studie- och yrkesvägledare är ansvariga över de tre områdena tillsammans med deras arbetsledare/chefer².

Samverkan skola-arbetsliv

Gällande studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse, alltså hela skolans ansvar, sker den enligt uppsatta mål integrerat i utbildningen och under hela studietiden - från förskola till vuxenutbildning. Samverkan mellan olika nivåer i utbildningstrappan ska ske genom att pedagoger involverar vägledningspersonal som en naturlig del av arbetet. Ett exempel på det är de årligen återkommande mässorna som genomförs i Kramfors kommun, vilka kretsar kring vägledning, arbetsmarknad och samverkan.

Yrkesvisning för årskurs fem- elever är en mässa där skola och arbetsliv samverkar - skolan bjuder in representanter från olika yrken. Med bakgrund i att arbetsmarknaden i många hänseenden är segregerad och att flera ungdomar har, mer eller mindre omedvetet, en uppfattning kring vad de kan och inte kan arbeta med arbetar kommunen med förebyggande insatser. En av dessa är en Yrkesvisning för årskurs fem som infaller varje år under vårterminen. Alla elever i årskurs fem tillsammans med deras klasslärare bjuds in till en förmiddag där det presenteras en stor bredd av olika yrken, både från privat och offentlig sektor. Inför yrkesvisningen finns en uppgift som ska genomföras klassvis med syfte att förankra arbetet.

Efter en presentation av de yrkesrepresentanter som finns på plats får eleverna bekanta sig mer med yrkena. Yrkesvisningen baseras på normkritik, mångfald samt prognoser för bristyrken i landet och i länet. Syftet är att vidga elevernas perspektiv kring yrkesmöjligheter och ge en ökad motivation i skolan samt stärka elevernas framtidstro.

Varje år bjuds också alla elever i årskurs nio in till en dag på Ådalsskolan där de får information kring Kramfors två gymnasieskolor – Ådalsmässan. Eleverna får under mässan träffa all personal på Ådalsskolan och bekanta sig med lokalerna. På mässan finns även andra gymnasieskolor i länet representerade.

Alla former av prao eller praktik inom kommunen dokumenteras och registreras i samma digitala verktyg, vilket möjliggör för alla berörda enheter att se vilka praktikplatser som erbjuds samt var de praktiserande finns. Det medför också en mer kvalitetssäkrad och riskbedömd praktik. På högstadieskolorna i Kramfors kommun får eleverna en veckas prao i årskurs åtta samt två veckors prao i årskurs nio. I viss mån finns även prao på låg- och mellanstadiet, då under ett par dagar åt gången. Eleverna får en inblick i arbetslivets villkor tidigt under skoltiden, de får kunskaper om yrken och arbetsmarknad genom undervisning och information såväl innan som efter praon. Syftet är att eleverna ska få en större inblick i arbetslivet, då kan de upptäcka att informationen de tillägnat sig i skolan har praktisk tillämpbarhet – vilket väcker lusten att lära. Kommunen har en prao-bank, praktikservice.nu, där eleverna ges möjlighet att söka praoplats. Eleverna kan också söka på egen hand, då ska en blankett från studie- och yrkesvägledaren fyllas i. Alla elever på gymnasieskolans yrkesprogram och inom gymnasiesärskolans nationella program genomför delar av utbildningen på en arbetsplats.

Kramfors kommun erbjuder också alla elever i årskurs nio feriepraktik under tre veckor den sommar de slutar grundskolan eller grundsärskolan. Feriepraktiken är tänkt att ge arbetslivserfarenhet och en möjlighet att knyta kontakter på arbetsmarknaden. Arbetsplatserna erbjuds inom främst kommunala verksamheter och ideella föreningar.

² Huvudmannaplan för studie- och yrkesvägledning Grundskola, Grundsärskola, Gymnasieskola, gymnasiesärskola: <http://www.kramfors.se/download/18.55797191582aca8ff817c7/1478617082596/Huvudmannaplan+syv+2016-2017.+Slutgiltig..pdf>

Entreprenöriellt lärande

Som en del av en årlig temavecka där entreprenöriellt lärande står i fokus anordnas en jobbmässa. Jobbmässan arrangeras av gymnasieskolan Ådalsskolan i samverkan med Arbetsförmedlingen och Näringslivsenheten. Mässan vänder sig till studerande på gymnasieskolan, arbetssökande genom Arbetsförmedlingen och till elever i årskurs nio. Syftet är att elever och arbetssökande ska ges möjlighet att vidareutveckla sina entreprenöriella förmågor och samtidigt ha möjlighet att söka arbete och sommarjobb. Genom föreläsningar och information om vidare studier får besökarna också veta mer om vilka utbildningar som lönar sig i framtiden. Dessutom ges kommunens företag en chans att visa upp sig.

Vägledning

Projekt Vägledning i samverkan skola och arbetsliv (VÄSSA) syftar till att utveckla studie- och yrkesvägledningsprocessen samt praktikprocessen med förhoppning om att elevens valkompetens ökar och lärandet i arbetslivet upplevs som värdefullt. Det är länsstyrelsen i Västernorrland som är projektägare och Sundsvalls kommun som är genomförande part, alla länets kommuner deltar i olika projektaktiviteter. Kramfors kommun strävar efter en likvärdig men inte likformig studie- och yrkesvägledning och var en av utvecklarkommunerna i projektet från höstterminen 2015, nu är projektet avslutat. En representant från Kramfors var med i en regiongrupp gällande praktikprocesser tillsammans med representanter från Härnösand, Sundsvall, Sollefteå och Örnsköldsvik. Där diskuterades och utfördes utvecklingsarbete kring praktikverksamhet och andra skola-arbetslivsinsatser. Från Kramfors fanns även en representant i regiongruppen för strategisk utveckling av studie- och yrkesvägledning på regional nivå. Trots att projektet avslutats, har de två grupperna beslutat att fortsätta träffas.

Genom kontinuerliga möten över förvaltningsgränserna, där möten leds av ansvarig för vägledningscentrum får alla studie- och yrkesvägledare möjlighet att träffas kontinuerligt för att utveckla studie- och yrkesvägledningen.

Vägledningscentrum har ett nära samarbete med kommunens asylsammansordnare där integrering främjas genom språkpraktik för alla åldrar, samt kvalitetssäkring och

riskbedömning av denna. Mångfald är en förutsättning för kommunens utveckling och framtid, varför det är viktigt med mål kring integration där bland annat språkpraktik för nyanlända är ett område.

Samverkan mellan studie- och yrkesvägledarna sker också med Kramfors kommuns Kommunala Aktivitetsansvar (KAA) med syfte att motverka avhopp från gymnasieskolan, förhindra förekomsten av ”hemmasittare” på ett tidigt stadium under grundskoletiden samt knyta kontakter mellan skola och arbetsliv för dessa elever tidigt i deras utbildningsprocess. Det kan möjliggöra en större variation och fler möjligheter för den enskilde individen inför framtiden.

Uppföljning och utvärdering

Studie- och yrkesvägledningen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet och ingår som en del i den årliga kvalitetsrapporten för respektive skolenhet. Huvudmannaplanens mål följs kontinuerligt upp med olika mätmetoder under läsåret samt utvärderas vid läsårets slut. Med avstamp från utvärderingens resultat uppdateras huvudmannaplanen. De olika mätmetoderna är elevenkäter, personalenkäter, SKL:s öppna jämförelser för gymnasieskola, arbetsförmedlingens olika prognoser, BRUK, SIRIS samt en utvärdering av SSA.

Huvudmannen kartlägger regelbundet elevernas behov av studie- och yrkesvägledning samt uppmärksammar då speciellt elever i behov av särskilt stöd. Chefen för vägledningscentrum samordnar det kommunövergripande arbetet med studie- och yrkesvägledning och ansvarar över att huvudmannens målsättningar följs. Chefen för vägledningscentrum är dessutom länken mellan huvudmannen och respektive rektor på enheterna och ansvarig över bemanningen och kompetensutvecklingen på vägledningscentrum.

Huvudmannen använder statistik för att regelbundet kartlägga och följa upp elevernas behov av studie- och yrkesvägledning. Kartläggningen utgör basen vid resursfördelning och vid planering av arbetet. Den statistik som är en del i underlaget för vägledningsbehovet i kommunen utgörs av statistik på ”andel elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen” uppdelat på de grundskolor som finns i kommunen och på kön. ”Andelen elever som är behöriga

till yrkesprogram” uppdelat på de grundskolor som finns, samt ”andelen med utländsk bakgrund” uppdelat på de grundskolor som finns. För gymnasieelever mäts ”andel med examen inom tre år (samtliga program)” för att jämföra med den andelen för hela länet, där information är hämtad från SKL. Samma jämförelse görs för ”genomsnittlig betygspoäng för gymnasieelever med examen eller studiebevis” och ”ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar två år efter fullföljd gymnasieutbildning samt ”andel elever med utländsk bakgrund”.

Vellinge kommun

I Vellinge kommun är studie- och yrkesvägledarna samlade i en egen enhet, oberoende av enskild skolenhet och skolform. Från kommunens arbetsplan över studie- och yrkesvägledning 2014-2017³ konstateras att ett viktigt budskap är att undervisning, information och vägledningssamtal tillsammans utför den studie- och yrkesvägledning som ska stödja elevens val av studier och yrken. I arbetsplanen framgår vem som ska göra vad, det finns alltså förutsättningar för samverkan professioner emellan. Enheten för studie- och yrkesvägledningen ansvarar för uppföljning och utvärdering av det arbete som görs, vilket innebär en möjlig flexibilitet i arbetet där utgångspunkt är elevernas behov.

Alla elever, oavsett skolform, ska genom hela sin utbildning få hjälp och kunskap i processen att bli medveten om sig själv, sina behov, intressen och förutsättningar. De ska även lära sig att söka information om utbildningar, praktik och arbetsmarknad. Studie- och yrkesvägledarverksamheten i Vellinge kommun har samlat det arbetet i tre fokusområden; Inre drivkraft och framtidstro, Omvärldskunskap och Vägledning. Arbetsplanen innehåller övergripande riktlinjer och aktiviteter för att på ett mer konkret sätt beskriva den kontinuerliga studie- och yrkesvägledningen på de kommunala skolorna – den rekommenderas även till de fristående skolorna. Arbetsplanen garanterar en gemensam miniminivå av studie- och yrkesvägledning på varje verksamhet, vilket är tänkt att ge eleverna en likvärdig studie- och yrkesvägledning oavsett skola. Istället för att gå djupare in på vad de tre fokusområdena innebär, presenteras istället vem som ska göra vad i syfte att ge eleverna en kontinuerlig och likvärdig studie- och yrkesvägledning.

Ansvarsfördelning professioner inom skolan

Huvudmannen anger mål och riktlinjer för studie- och yrkesvägledningen i såväl vid som snäv bemärkelse. Det är också huvudmannen som ansvarar för att en årlig kvalitetsuppföljning sker genom ett visst kvalitetssystem i alla verksamheter.

³ Studie- och yrkesvägledning i Vellinge kommun, inklusive Arbetsplan 2014-2017: <http://www.vellinge.se/Global/Utbildning-bar-nomsorg/syv/Studie-%20och%20yrkesv%C3%A4gledning%20Arbetsplan%202014-2017.pdf>

Källor till bilaga 2

På varje kommunal skola är det rektor som ansvarar för upprättandet av en lokal arbetsplan för studie- och yrkesvägledningen. I planen ska det framgå vilka aktiviteter som görs på skolan i syfte att information- och vägledningsinsatser kan kopplas samman med undervisningen. Den lokala arbetsplanen fastställs årligen, senast 15/9. Rektor ansvarar vidare för en årlig kvalitetssäkring genom uppföljning och utvärdering av arbetsplanen. Rektor ansvarar också tillsammans med enheten för studie- och yrkesvägledning att årligen göra en analys av utvärderingen av planen samt elevernas behov – vilken sedan till viss del ligger till grund för fördelningen av enhetens resurser. På varje skola ska rektor upprätta rutiner för: studie- och yrkesvägledarens möte med arbetslag, studie- och yrkesvägledarens deltagande vid möten/planering för elever med särskilda behov samt schemaläggning av studie- och yrkesvägledande lektioner.

Alla lärare ska i sin undervisning bidra till en sammankoppling med specifikt ämne och informations- och vägledningsinsatser enligt uppsatta mål.

Enheten för studie- och yrkesvägledningen fungerar som ett nav för kommunens studie- och yrkesvägledning – både vad gäller samverkan inom kommunen och extern samverkan med exempelvis universitet, intagningskanslier, näringsliv, arbetsförmedling med flera. Årligen följer enheten upp skolornas sammanställningar av de lokala arbetsplanerna och resultaten från som kvalitetsystemet genererat. Organisation och resursfördelning av studie- och yrkesvägledningens tjänster fastställs bland annat utifrån resultat- och behovsanalys. Uppdraget för enheten beskrivs vara att bidra till att eleven gör väl underbyggda val avseende pågående och framtida studier och yrkesliv genom individuella och/eller gruppsamtal. Representanter från enheten ska aktivt delta i arbetet med skolans lokala arbetsplan i nära samarbete med rektor och lärare samt arbetslag. De ska också utgöra ett stöd för den övriga personalen studie- och yrkesvägledande insatser.

Jutdal, L. 2015. Kommunerna och vägledning – de goda exemplen. I Lovén, A (red). *Karriärvägledning – en forskningsöversikt*. Lund: Studentlitteratur

Lovén, A (red). 2015. *Karriärvägledning – en forskningsöversikt*. Lund: Studentlitteratur

<http://pluginnovation.se>

Skolinspektionen. 2013. *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan*. Stockholm: Skolinspektionen

Sveriges kommuner och landsting. 2013. *Framtidsval och arbetsliv*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting

